

T.C.

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**DENİZLİ İLİ BOZKURT İLÇESİ HAYVANCILIK
İŞLETMELERİNDE BUZAĞI, KUZU VE OĞLAK BESLEME
UYGULAMALARININ TESPİTİ**

Veteriner Hekim Ramazan ŞAHİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

VETERİNER HAYVAN BESLEME VE BESLENME HASTALIKLARI
ANABİLİM DALI

Danışman
Prof. Dr. Fatma KARAKAŞ OĞUZ

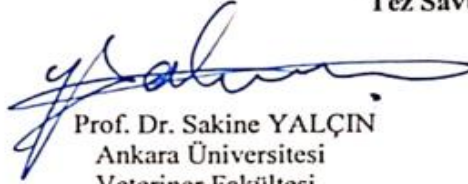
BURDUR-2019

KABUL VE ONAY

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Ramazan ŞAHİN tarafından *Prof. Dr. Fatma KARAKAŞ OĞUZ* yönetiminde hazırlanan *Denizli İli Bozkurt İlçesi Hayvancılık İşletmelerinde Buzağı, Kuzu ve Oğlak Besleme Uygulamalarının Tespiti* başlıklı tez çalışması jüri üyeleri olarak tarafımızdan okunmuş; kapsamı ve niteliği açısından Hayvan Besleme ve Beslenme Hastalıkları Anabilim Dalında *Yüksek Lisans Tezi* olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 18/06/2019

Prof. Dr. Sakine YALÇIN
Ankara Üniversitesi
Veteriner Fakültesi
Başkan

Prof. Dr. Fatma KARAKAŞ OĞUZ
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Veteriner Fakültesi
Jüri

Prof. Dr. Mustafa Numan OĞUZ
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Veteriner Fakültesi
Jüri

ONAY

Bu tez, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Lisans Üstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu 05.07.2019 tarih ve 24 sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. M. Doğa TEMİZSOYLU
Müdür
Sağlık Bilimleri Enstitüsü

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışması süresi boyunca benden yardım ve tavsiyelerini esirgemeyen danışman hocam Hayvan Besleme ve Beslenme Hastalıkları Anabilim Dalı Başkanı Sayın Prof. Dr. Fatma KARAKAŞ OĞUZ' a, yine bu süreç boyunca kıymetli bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan Sayın Prof. Dr. M. Numan OĞUZ' a, tez çalışmamda yardımlarını esirgemeyen, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Kadir Emre BUĞDAYCI' ya ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Hıdır GÜMÜŞ' e, tezimi dikkatli şekilde okuyarak tabloların düzenlenmesinde ve yazım hatalarında bana yardımcı olan Sayın Arş. Gör. Dr. Eren KUTER' e ve tezimin anket sorularının hazırlanmasında veri girişi ve tablo oluşturma aşamasında Excel ile ilgili bilmediklerimide bana öğreten Hayvan Sağlığı Ekonomisi ve İşletmeciliği Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Sayın Dr. Öğr. Üyesi Cevat SİPAHİ' ye anket çalışmalarımı yaparken bana yardımcı olan Denizli İli Bozkurt İlçesi hayvan yetiştiricilerine teşekkürlerimi sunarım.

Dünümde bugünümde yanımda olan ve yarın da yanımda olacağını bildiğim, bir ferdi olmaktan gurur duyduğum ve her an her yerde beni destekleyen canım aileme teşekkürü bir borç bilirim.

ETİK BEYAN

Denizli İli Bozkurt İlçesi Hayvancılık İşletmelerinde Buzağı, Kuzu ve Oğlak Besleme Uygulamalarının Tespiti başlıklı tez çalışmamdaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Sayın Prof. Dr. Fatma KARAKAŞ OĞUZ danışmanlığında Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna göre yazıldığını beyan ederim

Öğrencinin Adı Soyadı: Ramazan ŞAHİN

Tarih: 18.06.2019

İmza:

İÇİNDEKİLER

İÇ KAPAK SAYFASI	i
KABUL VE ONAY	ii
TEŞEKKÜR	iii
ETİK BEYAN	iv
İÇİNDEKİLER	v
ŞEKİLLER	viii
TABLolar	ix
SİMGELER ve KISALTMALAR	x
ÖZET	xi
ABSTRACT	xii
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	4
3. GEREÇ VE YÖNTEM	7
3.1. Gereç	7
3.2. Yöntem	7
4. BULGULAR	9
4.1. Üreticilerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri	9
4.1.1. İşletme Sahiplerinin Yaşı ve Hayvancılık Tecrübesi	9
4.1.2. Buzağı, Kuzu ve Oğlak İşletme Sahiplerinin Eğitim Durumları	9
4.1.3. İşletme Sahiplerinin Bakım Besleme İle İlgili Danıştıkları Yerler	10
4.1.4. Buzağı, Kuzu ve Oğlak İşletme Sahiplerinin Eğitime Katılma Durumları	10
4.1.5. İşletme Sahiplerinin Ek İşleri ve Yetiştiricilik Dışındaki Gelirleri	11
4.1.6. İşletmelerde Bulunan Aile Bireylerinin Sayıları	11
4.1.7. Yetiştiricilerin İkamet Yerleri ve İşletmeye Uğrama Sıklıkları	12
4.2. İşletmelerin Hayvan Varlığı ve Kaynakları	12
4.2.1. İşletmelerdeki Hayvan Varlıkları	12
4.2.1.1. Buzağı İşletmelerinde Hayvan Varlığı	12
4.2.1.2. Kuzu İşletmelerinde Hayvan Varlığı	13
4.2.1.3. Oğlak İşletmelerinde Hayvan Varlığı	13
4.2.2. Buzağı, Kuzu ve Oğlak İşletmelerinde Hayvanlar Nerelerden Alınıyor	13
4.3. Hayvan Sağlığı ve Hastalıklar	14
4.3.1. Buzağı İşletmelerinde Bir Yılda Sağlık Nedeniyle Elden Çıkartılan Hayvan Sayısı	14
4.3.2. Kuzu İşletmelerinde Bir Yılda Sağlık Nedeniyle Elden Çıkartılan Hayvan Sayısı	14
4.3.3. Oğlak İşletmelerinde Bir Yılda Sağlık Nedeniyle Elden Çıkartılan Hayvan Sayısı	15
4.4. Kuzu ve Oğlak İşletmelerindeki Döl Verimi Durumu (İkizlik Oranları)	15
4.5. İşletmelerin Hayvancılık İçin Öncelikli Yem Tercihleri	15
4.5.1. Buzağı İşletmelerinde Gebe İneklerin Beslenmesinde Kullanılan Kaba Yemler	15
4.5.2. Kuzu İşletmelerinde Gebe Koyunların Beslenmesinde Kullanılan Kaba Yemler	16
4.5.3. Oğlak İşletmelerinde Gebe Keçilerin Beslenmesinde Kullanılan Kaba Yemler	17
4.5.4. Buzağı İşletmelerinde Gebe İneklerin Otlatılması	17
4.5.5. Kuzu İşletmelerinde Gebe Koyunların Otlatılması	17

4.5.6. Oğlak İşletmelerinde Gebe Keçilerin Otlatılması	18
4.5.7. Kuzu İşletmelerinde Meraya İlave Yemleme Durumu	18
4.5.8. Buzağı İşletmelerinde Kaba Yem Verilme Sıklığı	19
4.5.9. Kuzu İşletmelerinde Kaba Yem Verilme Sıklığı	19
4.5.10. Oğlak İşletmelerinde Kaba Yem Verilme Sıklığı	20
4.5.11. Buzağı İşletmelerinde Gebe İneklere Konsantre Yem Verilme Durumu	20
4.5.12. Kuzu İşletmelerinde Gebe Koyunlara Yedirilen Konsantre Yemler	21
4.5.13. Oğlak İşletmelerinde Gebe Keçilere Yedirilen Konsantre Yemler	21
4.5.14. Buzağı, Kuzu ve Oğlak İşletmelerinde Gebe Hayvanlara Konsantre Yem Verilme Sıklığı	22
4.5.16. Kuzu İşletmelerinde Konsantre Yem Firmaları	23
4.5.17. Oğlak İşletmelerinde Konsantre Yem Firmaları	23
4.5.18. Buzağı İşletmelerinde Konsantre Yem Firmalarına Nasıl Karar Veriyorlar?	23
4.5.19. Kuzu ve Oğlak İşletmelerinde Konsantre Yem Firmalarına Nasıl Karar Veriyorlar?	24
4.5.20. Buzağı, Kuzu ve Oğlak İşletmelerinde Gebe Hayvanlara İlave Tuz Verme Durumu ve Verme Şekli	24
4.5.21. Buzağı, Kuzu ve Oğlak İşletmelerinde Gebe Hayvanlara Tuzdan Başka Mineral Kaynağı Verme Durumu ve Verme Şekli	25
4.5.22. Buzağı, Kuzu ve Oğlak İşletmelerinde Gebe Hayvanlara Mineral Kaynağı Dışında Yeme Ek Yem Katkı Maddesi Verme Durumu ve Verme Şekli	26
4.5.23. Kuzu ve Oğlak İşletmelerinde Gebe Hayvanların Otlatılma Sıklığı	26
4.5.24. Buzağı İşletmelerinde Gebe Hayvanların Kuruya Çıkarılma Durumu ve Yöntemi	27
4.6. Buzağı, Kuzu ve Oğlak Besleme Şekilleri	27
4.6.1. Yeni Doğan Buzağı, Kuzu ve Oğlakların Anasını Emme Durumu ve Anasından Ayırma Durumu	27
4.6.2. Buzağı, Kuzu ve Oğlaklara Ağız Sütü Verilme Zamanı	28
4.6.3. Buzağı, Kuzu ve Oğlaklara Süt İkame Yemi Verilme Durumu	28
4.6.4. Buzağılara Sütün Verilme Şekli	28
4.6.5. Kuzu ve Oğlaklara Sütün Verilme Şekli ve Miktarı	29
4.6.6. Buzağılara Verilen Sütün Sıcaklığının Ölçülmesi	29
4.6.7. Buzağı, Kuzu ve Oğlak İşletmelerinde Ağız Sütünün Değerlendirilmesi	29
4.6.9. Buzağı, Kuzu ve Oğlak İşletmelerinde Hayvanlar Neye Göre Sütten Kesiliyor	30
4.6.10. Buzağı İşletmelerinde Süt Emme Döneminde Yemleme Durumu	31
4.6.11. Kuzu İşletmelerinde Süt Emme Döneminde Yemleme Durumu	31
4.6.12. Oğlak İşletmelerinde Süt Emme Döneminde Yemleme Durumu	32
4.6.13. Buzağılara Kaba Yemin İlk Yedirilmeye Başlandığı Zaman (Hafta)	33
4.6.14. Kuzulara Kaba Yemin İlk Yedirilmeye Başlandığı Zaman (Gün)	33
4.6.15. Oğlaklara Kaba Yemin İlk Yedirilmeye Başlandığı Zaman (Gün)	34
4.6.16. Buzağı İşletmelerinde Buzağılara Günlük Verilen Kuru Ot Miktarı	34
4.6.17. Buzağı Başlangıç Yemi Verme Zamanı	35
4.6.18. Buzağı Başlangıç Yeminin Günlük Verilen Miktarı	36
4.6.19. Buzağı Başlangıç Yeminin Kesilme Zamanı	37
4.6.20. Buzağı Büyütme Yeminin İlk Verilme Zamanı (ay)	38
4.6.21. Buzağı Büyütme Yeminin Günlük Verilen Miktarı (g)	38

4.6.22. Buzağı Büyütme Yeminin Kesilme Zamanı (ay)	39
4.6.23. Buzağı, Kuzu ve Oğlaklarda Dişi ve Erkeklerin Ayrılma Zamanı (ay)	39
4.6.24. Buzağı, Kuzu ve Oğlaklara Yem Katkı Maddesi Verilme Durumu	40
4.6.25. Buzağılara Yapılan Aşı, Vitamin vs. Enjektabl Uygulamalar	40
4.6.26. Kuzu İşletmelerinin Kuzuları Tartma Durumu ve Sıklığı	41
4.6.27. Oğlak İşletmelerinin Oğlakları Tartma Durumu ve Sıklığı	42
5. TARTIŞMA	43
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	57
KAYNAKLAR	61
EKLER	66
BUZAĞI İŞLETMESİ ANKET	66
KUZU İŞLETMESİ ANKET	70
OĞLAK İŞLETMESİ ANKET	73
ÖZGEÇMİŞ	78

ŞEKİLLER

Şekil 4. 1. Gebe koyunlara verilen kaba yemler	16
Şekil 4. 2. Gebe keçilere verilen kaba yemler	17
Şekil 4. 3. Meraya ilave yemleme durumu	19
Şekil 4. 4. Kuzulara kaba yem verilme sıklığı	19
Şekil 4. 5. Oğlaklara kaba yem verilme sıklığı	20
Şekil 4. 6. Gebe koyunlara verilen konsantre yemler	21
Şekil 4. 7. Gebe keçilere yedirilen konsantre yemler	21
Şekil 4. 8. Kuzu işletmelerinde kullanılan konsantre yemlerin firmaları	23
Şekil 4. 9. Buzağı işletmelerinde buzağılara süt ikame yemi kullanma durumu	28
Şekil 4. 10. Kuzulara süt emme döneminde verilen yemler	32
Şekil 4. 11. Oğlaklara süt emme döneminde verilen yemler	32
Şekil 4. 12. Buzağılara kaba yemin ilk yedirilmeye başlandığı zaman nedir?	33
Şekil 4. 13. Kuzuların kaba yem yemeğe başlama zamanı	33
Şekil 4. 14. Oğlakların kaba yem yemeğe başlama zamanı (gün)	34
Şekil 4. 15. Buzağı başlangıç yeminin kesilme zamanı (ay)	38
Şekil 4. 16. Buzağı büyütme yeminin ilk verilme zamanı (ay)	38
Şekil 4. 17. Kuzuların tartılma sıklığı	41
Şekil 4. 18. Oğlakların Tartılma Sıklığı	42

TABLOLAR

Tablo 3. 1. İşletme sayıları ve anket uygulanan işletme sayılarına oranı (%)	7
Tablo 4. 1. İşletme sahiplerinin eğitim seviyeleri (%)	8
Tablo 4. 2. Bakım besleme ile ilgili danışılan yerler (%)	10
Tablo 4. 3. Bakım besleme ile ilgili alınan eğitim durumları (%)	11
Tablo 4. 4. Buzağı, kuzu ve oğlak yetiştiricilerinin gelir durumu	11
Tablo 4. 5. İşletme sahibi işletmede ikamet ediyor mu?	12
Tablo 4. 6. Buzağı işletmelerinin hayvan varlığı	12
Tablo 4. 7. Kuzu işletmelerinin hayvan varlığı	13
Tablo 4. 8. Oğlak işletmelerinin hayvan varlığı	13
Tablo 4. 9. Hayvanların alındığı yerler	14
Tablo 4. 10. Kuzu ve oğlak işletmelerinde ikizlik oranı	15
Tablo 4. 11. İşletmelerde kullanılan kaba yemler	16
Tablo 4. 12. Gebe koyunların otlatılması (sabah-akşam) ve otlatma mesafesi (km)	18
Tablo 4. 13. Gebe keçilerin otlatılması (sabah-akşam) ve otlatma mesafesi (km)	18
Tablo 4. 14. Hayvanlara kaba yem verilme sıklığı (öğün/gün)	19
Tablo 4. 15. Buzağı işletmelerinde kullanılan konsantre yemler	20
Tablo 4. 16. Konsantre yem verilme sıklığı	22
Tablo 4. 17. Buzağı işletmelerinde kullanılan konsantre yemlerin firmaları	22
Tablo 4. 18. Buzağı işletmelerinde firmaya nasıl karar veriliyor	24
Tablo 4. 19. Firmaya nasıl karar veriliyor	24
Tablo 4. 20. İlave tuz verilme durumu ve verilme şekli	25
Tablo 4. 21. Mineral kaynağı verilme durumu ve verilme şekli	25
Tablo 4. 22. Yeme ek yem katkı maddesi verme durumu ve verme şekli	26
Tablo 4. 23. Hayvanların otlatılma sıklığı	26
Tablo 4. 24. Gebe hayvanları kuruya çıkarma günleri	27
Tablo 4. 25. Yeni doğan hayvanların anasını emme durumu ve anasından ayrılma durumu	27
Tablo 4. 26. Buzağılara sütün verilme şekli	28
Tablo 4. 27. Buzağılara biberonla sütün verilme miktarı	29
Tablo 4. 28. Kuzu ve oğlaklara emzirme ile sütün verilme miktarı	29
Tablo 4. 29. Ağız sütünün fazlasının değerlendirilmesi	30
Tablo 4. 30. Buzağların sütten kesim yaşı (ay)	30
Tablo 4. 31. Buzağı, kuzu ve oğlaklar neye göre sütten kesiliyor	31
Tablo 4. 32. Buzağılara süt emme döneminde verilen yemler	31
Tablo 4. 33. Buzağılara günlük verilen kuru ot miktarı (g)	35
Tablo 4. 34. Buzağılara buzağı başlangıç yemi verme zamanı	36
Tablo 4. 35. Buzağılara günlük verilen buzağı başlangıç yeminin miktarı (g)	37
Tablo 4. 36. Buzağı büyütme yeminin kesilme zamanı (ay)	39
Tablo 4. 37. Dişi ve erkek buzağı, kuzu ve oğlakların ayrılma zamanı (ay)	40
Tablo 4. 38. Buzağı, kuzu ve oğlaklara yem katkı maddesi verilme durumu	40
Tablo 4. 39. Buzağılara uygulanan uygulamalar	41

SİMGELER ve KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
g	Gram
kg	Kilogram
km	Kilometre
l	Litre
TKB	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı
TL	Türk Lirası
TMR	Tam Karışım Rasyon
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
Vit	Vitamin
%	Yüzde

ÖZET

Denizli İli Bozkurt İlçesi Hayvancılık İşletmelerinde Buzağı, Kuzu ve Oğlak Besleme Uygulamalarının Tespiti

Bu çalışma, Denizli İli Bozkurt İlçesindeki buzağı, kuzu ve oğlak işletmelerinin hayvan varlıklarını, işletmelerin yapısal durumlarını, yetiştiricilerin sosyo- ekonomik durumlarını, hayvan besleme hakkında bilgi düzeylerini ortaya koymak, mevcut hayvansal üretim düzeyini artırmaya yönelik çözüm önerileri getirmek amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın ana materyalini Bozkurt ilçesi ve mahallelerindeki işletmeler oluşturmıştır. Hayvancılık faaliyetinde bulunan 30 buzağı, 15 kuzu ve 11 oğlak için olmak üzere toplam 56 işletme ziyaret edilmiştir. Bu araştırmanın verilerini birebir görüşme yoluyla yapılan anketlerden elde edilen orijinal veriler oluşturmıştır. Ziyaret edilen buzağı işletmelerinin %93,33'ü, oğlak ve kuzu işletmelerinin tamamının süt ikame yemi kullanmadığı belirlenmiştir. Buzağı işletmelerinin %86,67' si, oğlak ve kuzu işletmelerinin tamamı yaşlarına göre hayvanlarını süttten kestiklerini belirtmiştir. Buzağı işletmelerinin %56,67'si buzağılara kaba yemi ilk hafta vermektedir. Buzağı işletmelerinin %73,33'ü, kuzu işletmelerinin %93'ü süt emme döneminde başlangıç yemi verdiği belirlenmiştir. Yetiştiricilerin %47'lik bir kısmı uyguladıkları geleneksel besleme yöntemlerini doğru kabul ettiklerinden yeni bilgiye ihtiyaç duymadıkları ve dolayısıyla mesleki bilgiye sahip teknik elemanlardan yararlanmadıklarını belirtmişlerdir. İşletmelerde büyük çoğunlukla günde iki kere yemleme tercih edilmektedir. İşletmelerde yeme ek yem katkı maddesi verilme durumu ise buzağı işletmelerinde %93,33, kuzu işletmelerinde %86,67 ve oğlak işletmelerinde %90,91 oranında verilmemektedir. Yaptığımız çalışmadaki işletmelerin çoğunun ilkokul mezunu olmasından dolayı eğitimin daha kapsamlı ve teknik bilgileri açıklayıcı şekilde verilmesi zorlaşmaktadır. Doğru, karlı ve sağlıklı hayvanlar yetiştirmek için eğitimin kaçınılmaz olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Buzağı, Kuzu, Oğlak, Hayvan Besleme, İşletme

ABSTRACT

The determination of the feeding practices of calf, lamb and goat kids in animal holdings in Bozkurt district of Denizli province

This hereby study has been conducted in order to outline the animal assets of the calf, lamb and goat breeding business in Bozkurt District of Denizli Province, to show their structural status, to show the social – economic state of the breeders and to indicate their level of knowledge regarding the animal husbandry and in order to bring up suggestions for solutions towards increasing the current level of animal production. The main material of the study is comprised of the enterprises, located in Bozkurt District and its neighborhood. A total of 56 enterprises, including 30 calf, 15 lamb and 11 goat kids, which conduct animal production activities, were visited. The data of the study was compiled from the original data, obtained from the surveys that were conducted through face-to-face meetings. It was determined that 93,33% of the calf producing businesses and the entirety of the lamb and goat business do not use milk substitutes as feed. %86,67 of the calf husbandries as well as the entirety of the lamb and goat husbandries indicated that they wean the animals depending on their age. 56,67 of the calf business feed the roughage to the calf within the first week. It was also found out that %73,33 of the calf husbandries and %93 of the lamb husbandries provide starter feed during the breastfeeding period. %47 of the breeders pointed out that since they consider the traditional feeding methods that they use as correct and true, they do not require new information and knowledge and therefore, they do not employ or use technical experts with vocational knowledge. The businesses predominantly prefer feeding twice a day. As for providing supplements in addition to the feed, 93,33% of the calf business, 86,67% of the lamb businesses and 90,91 of the goat business do not provide supplements. Due to the fact that most of the breeders in our study are primary school graduates, it gets harder to provide comprehensive and technical knowledge in an explanatory manner as training. It was concluded that training and education are inevitable in order to breed correct, profitable and healthy animals.

Keywords: Calf, Lamb, Goat kids, Animal Husbandry, Farm

1. GİRİŞ

Hayvancılık; insanlarımızın sağlıklı ve dengeli beslenmesi, hayvancılığa bağlı sanayinin gelişmesi, kırsal alanda kısa vadede ve en az yatırımla istihdam yaratılması, aile ekonomisinin desteklenmesi, nedeniyle Türkiye için hayati öneme sahip bir sektördür.

Ülkemizde hayvansal ürüne olan talep gün geçtikçe artmaktadır. Bu artışın nedenleri arasında sanayileşme, şehirleşme ve hızlı nüfus artışı gelmektedir. Hayvansal ürüne olan talebi karşılayabilmek için hayvancılık sektöründe üretimin artırılması, hayvan sayısının artırılması ya da hayvan başına düşen verimin artırılması gerekmektedir (Emsen, 1992).

Hayvancılık sektörünün temel işlevi, gıda maddesi üretimidir. Hayvansal kökenli gıda maddelerinin, birçok üstün özelliğe sahip olduğu bilinmekte ve dengeli bir beslenmeden söz edebilmek için günlük protein ihtiyacının %40-60' ının, hayvansal kökenli besin maddelerinden sağlanması önerilmektedir (Anonim, 2006).

Türkiye' nin coğrafi özellikleri hem bitkisel hem de hayvansal üretim için elverişlidir. Ancak Türkiye'deki tarım sektörüne verilen desteklerin çoğunlu bitkisel üretime yönelik olduğu için hayvansal üretim ikinci faaliyet olarak kalmıştır. (Yılmaz ve Köknaroğlu, 2007).

Tarımda ileri ülkelerin çoğunda hayvancılığın tarımsal üretim içerisindeki payı %50' nin üzerindedir. Fransa' da %60, İngiltere' de %70 ve Almanya' da %75 iken Türkiye' de bitkisel üretimden sonra gelmekte ve tarımsal üretim değerinin %25-30' unu oluşturmaktadır (Anonim, 2011).

Türkiye' de hayvancılığın önemli yapısal sorunlarının yanında, hayvanların bakım ve beslenmelerine ilişkin ciddi sorunların da olduğu bilinmektedir. II. Tarım Şurası Raporu'nda genel olarak; “Ülkemizde hayvancılık işletmelerinin büyük çoğunluğunun barınma koşullarının uygun olmadığı, kaba yem açığının %60-65 seviyesinde olduğu, kesif yem üretiminde kalitesiz ham madde kullanıldığı, kesif yemlerin düzgün olarak denetlenemediği ve çiftçilerin bu konularda oldukça eğitimsiz oldukları bildirilmektedir” (Anonim, 2004).

Birçok ülkede saman hayvan altlığı olarak kullanılırken ülkemizde kaliteli kaba yem üretimi arttırılmadığından dolayı hayvan beslemede temel kaba yem materyali olarak kullanılmaya devam etmektedir. Ülkemizde yem bitkileri ekim alanlarının toplam ekilebilir alan içerisindeki payı yaklaşık %3,5 seviyesinde iken gelişmiş ülkelerde bu oran %10 seviyesinde bulunmaktadır (Kutlu ve ark., 2003).

Gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de hayvansal üretimi artırma yönünde sürdürülen çalışmalarda, koyun ve keçiye göre sığira öncelik ve ağırlık verilmiştir (Akman ve ark., 1991).

Son yıllarda uygulanan tarımsal teşviklerle büyükbaş hayvan sayılarında artış sağlanmış ve hayvancılık yapan işletme sayıları artmıştır. Ayrıca yem bitkilerine verilen desteklerle kaba yem üretiminde artış sağlanmıştır. Hayvan yetiştiriciliğinde amaç; ticari faaliyetlerde olduğu gibi kar elde etmektir. Yetiştiricilerin gelir elde edebilmesi ise hayvanların bakımı ve beslenmesi, barınması ve pazarlanması gibi birçok şartın yerine getirilmesi ile mümkündür (Hozman, 2014).

Ülkemiz hayvancılık işletmelerinin büyük çoğunluğunu küçük aile işletmeleri oluşturmaktadır. Bu işletmelerin büyük çoğunluğu barınma koşulları bakımından yetersiz kaba yem sorunu olan, kesif yem kalitesi tartışılan ve yetiştiricilerin bilgi düzeylerinin sorgulandığı işletmelerdir (Hozman, 2014).

Küçükbaş hayvanların büyük çoğunluğunun meraya dayalı olarak beslenmesi, meraların aşırı otlatılması ve gerekli bakım, dinlendirmelerin yapılmaması doğal çayır ve meralarımızı olumsuz etkilemekte bunun yanı sıra hayvanların yeterince beslenememesine neden olmaktadır (Yolcu ve Tan, 2008).

Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapan işletmelerin başarısı, barındırma ortamının uygunluğuna ve hayvancılık faaliyetlerinin başarısına bağlıdır. Türkiye’de koyun yetiştiriciliği genellikle ekstansif (daha çok meraya dayalı yetiştiricilik yapan geleneksel-aile tipi küçük işletmeler) ya da yarı entansif (işgücü ve girdi kullanımının kısmen yoğun olduğu modern-ticari tip büyük işletmeler), keçi yetiştiriciliği ise daha çok ekstansif olarak gerçekleştirilmektedir (Koyuncu, 2005; Koyuncu ve ark., 2006; Mutaş ve Sönmez, 1984; Özcan, 1990; Özder ve ark., 2004;).

İki laktasyon arasında süt ineklerinin dinlendirildiği ve gebeliğin son iki ayna tekabül eden sağılmayan dönem, kuru dönem olarak değerlendirilir. Bunun yapılma sebepleri Kılıç ve ark. (2002), açıkladığı gibi; meme dokusunun yenilenmesini sağlamak, ağız sütü üretimin sağlıklı ve yeterli olmasını sağlamak, gebeliğin son döneminde buzağının gelişmesini sağlamak, kondisyon kaybeden hayvanların kondisyonlarını geri kazandırmak, doğum sonrası doğum güçlüğü, doğum felci vb. riskleri azaltmak/ ortadan kaldırmak, rumenin kesif yeme alışmasını sağlamaktır.

Ağız sütünün doğumdan sonra ilk 24 saat içerisinde buzağılara verilmesinin oldukça önemli olduğu, doğumdan 24 saat sonra buzağının bağırsaklarından antikor geçişinin azaldığı, sindirim sistemindeki enzimlerin antikorları parçaladığı (Tüzemen ve Yanar, 2004) ve bunun için doğumdan sonraki ilk üç saat içinde buzağılara mutlaka ağız sütünün verilmesi gerektiği bildirilmektedir (Işık, 1996).

Denizli İli Bozkurt İlçesinde, kayıtlı 585 adet büyükbaş ve 206 adet küçükbaş hayvan yetiştiren işletme bulunmaktadır. 2018 yılı itibariyle 9759 baş sığır, 8258 baş koyun ve 2040 baş keçi varlığı bulunmaktadır.

Bozkurt ilçesi 41.504 hektar alana sahip, İlçe topraklarının %39'unu tarım arazisi, %2'sini çayır-mera, %51'ini orman ve fundalık, %8'ini de tarım dışı alanlar oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın amacı; "Denizli İli Bozkurt İlçesi Hayvancılık İşletmelerinde Buzağı, Kuzu ve Oğlak Besleme Uygulamalarının Tespiti" dir.

2. GENEL BİLGİLER

Kara ve ark. (2007b), tarafından Erzurum, Kars, Ardahan ve Ağrı illerini kapsayan, yetiştiricilerin hayvan besleme alışkanlıkları, bakım ve besleme ile ilgili sıkıntılarının incelendiği çalışmada ise, işletmelerin %11'inde buzağılara doğumdan hemen sonra ishal yaptığı gerekçesiyle ağız sütü verilmediği ve buzağılara ortalama doksan gün süt verildiği belirtilmiştir. İşletmelerin %13'ünde gebelik yemlemesi yapıldığı, yine koyunlarda ikiz doğumu özendirmek için de özel bir yemleme yapılmadığı ve bu konuda çiftçilerin bilgilerinin olmadığı bildirilmektedir. İşletmelerde kaba yemlerden %80 saman ve çayır otunun tüketildiği, sadece %10'unun baklagillerden ve %10'unun ise şeker pancarı posası ve diğer kaba yemlerden oluştuğunu, tüketilen kesif yemin %44'ünü besi yemi, %7'sini süt yemi, %40'ını arpa kırması ve %6'sını ise kepeğin oluşturduğu bildirilmektedir.

Armağan ve Oktay (1999), Aydın İli Nazilli ilçesindeki yetmiş dokuz işletmeden anket yoluyla elde edilen verileri işletme büyüklük grupları itibarıyla analiz etmiştir. İşgücü, arazi varlığı, ahır kapasitesi, sermaye, yem bitkileri ekiliş alanı, mera kısıtlamaları dikkate alınarak oluşturulan doğrusal programlama modeli ile elde edilen tarımsal gelir değerinin işletme gruplarında %10 ile %30 arasında değiştiğini bildirmektedir.

Akman ve Özder (1992), Tekirdağ ilinde ithal ineklerle çalışan işletmelerin durumu ve sorunları isimli araştırmayı Tekirdağ ilinde yürütmüş ve araştırmanın materyalini 1987-1990 yıllarında projeye bağlı olarak ithal edilen inekler yetiştirildiği Tekirdağ merkez ile Malkara ilçeleri ve bağlı yirmi yedi köydeki toplam yetmiş beş işletme oluşturmuştur. İşletme başına düşen ortalama düve sayısı 3,94'dür. İşletme başına düşen ortalama hayvan sayısı 10,68'dir. İşletmelerin %42,7'sinde kuru dönemde ayrı bir besleme uygulamamaktadır. İşletmelerdeki hayvanların %32'sine günde iki defa, %48'ine üç defa, %9'una dört defa ve %11'ine ise sürekli su verilmektedir. İşletmelerin %33'ü iki sağım, %67'si ise üç sağım yapmaktadır. Sağım işletmelerin %24'ünde elle, %76'sında makine ile yapılmaktadır. İşletmelerin %72'si doğumdan iki ay önce sağmal hayvanlarını kuruya çıkartırken diğerleri daha erken dönemde kuruya aldıklarını bildirmektedir. İşletmelerin %85'i doğan buzağların göbek kordonunu dezenfekte etmektedir. İşletmelerin %50'sinin doğumdan iki ay sonra kızgınlık gösteren inekleri doğal aşım ile boğayı kullanarak tohumlandığı bildirilmiştir.

Kayısoğlu ve ark. (1994), Tekirdağ ilinde dokuz yüz seksen yedi büyükbaş hayvanın bulunduğu elli altı işletmede yaptıkları çalışmada, işletme büyüklüğünü 1-5 baş %21,4, 6-10 baş %23,2, 11- 15 baş %12,5, 16- 20 baş %17,8 ve 20' den fazla %25 ve işletme başına ortalama 17,9 hayvanın düştüğünü bildirmişlerdir.

Karademir ve ark. (2005), Türkiye'nin kuzey doğusunu (Erzurum, Kars, Ardahan ve Ağrı) kapsayan, toplam 1162 sığır yetiştiriciliği yapılan işletmeyi incelemişler ve yetiştiricilerin çoğunun (%95,09) düşük eğitim seviyesine sahip olduğu (ortaokul veya altı) ve ahırların çoğunun (%91,14) taş duvar, tahta-toprak tavan ve taş veya beton zeminden yapıldığını bildirmiştir. Ahırların ortalama büyüklüklerinin 100,45 m² ile 305,11 m² arasında değiştiğini ve ahırların havalandırmalarının oldukça yetersiz, hatta işletmelerin %21,69'u ahır havalandırmalarını kış süresince tamamen kapattıklarını belirlemiştir. Yedi bölgedeki yetiştiricilerin yalnızca %3,12'sinin uygun altlık kullandıkları ve %57,23'ünün ahır temizliği için hiçbir dezenfektan kullanmadıkları, geri kalanların ise bu amaçla yalnızca kireci kullandıklarını bildirmişlerdir. Bölgede at (%62,65), kanatlı (%63,86) ve koyunların (%4,22) sığırlarla birlikte aynı ahırda barındırıldıklarını bildirmektedirler.

Kara ve ark. (2007a), Erzurum, Kars, Ardahan ve Ağrı illerinde yaptıkları çalışmada, yetiştiricilerin %76' sının işletmelerinde devlet tarafından sağlanan veteriner hekimlik hizmetlerinin yetersiz olduğunu ve bu duruma gerekçe olarak, aşılama çalışmalarının zamanında (%42) veya hiç (%30) yapılmadığının gösterildiği belirtmiştir. Sığırlarda görülen önemli hastalıklar olarak şap, sarılık, yanıkara, şarbon ve brucella dile getirilirken, koyun ve keçilerde ise çiçek, şap, sarılık, brucella ve enteretoksemi ifade edilmiştir. Sığırlarda toplam hayvan varlığının %8,5'i, koyun-keçide ise %10'unun hastalık nedeniyle öldüğünü, hayvan hastalıkları ile ilgili problemlerin başında veteriner hekimlik hizmetlerinin pahalı olması (%77), aşılamaların zamanında yapılmaması (%50) ya da üstünkörü yapılmasından (%36) kaynaklandığı bildirmişlerdir.

Özsan (1988), Sivas ili sığircılık işletmelerinde uygulanan bakım ve beslemenin irdelenmesi isimli çalışmada sığircılık işletmelerinde bakım ve beslemenin yetersiz olduğunu araştırma sonuçlarında vurgulamıştır.

Sarı (1998), Çumra ve Altınekin ilçelerinde (Konya) bazı süt sığırları işletmelerinin yapısal durumu ve sorunları isimli araştırmada işletmede bulunan nüfusun %92,6'sının lise ve ilkokul öğrenimi gördüğünü belirtmiştir. Çalışmasındaki işletmelerin %46'sında damızlık vasfı bilinmeyen boğaların kullanıldığı görülmüştür. İşletmelerin bulunduğu arazilerin %35,6'sının kuru tarım alanı olduğunu tespit etmiştir. Aynı çalışma içinde incelen işletmelerin %25,4'ünde elden süt içirildiği ve %74,6'sında ise buzağların annesini emdiği tespit edilmiş olup, işletme sahiplerinin hayvan sağlığı ve hijyeni konusunda yeterli bilgi birikimi ve tecrübeye sahip olmadığı ayrıca tüm bunlara ek süt verim kayıtlarının da tutulmadığı bildirilmiştir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Gereç

Çalışmada Denizli İli Bozkurt İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğünden alınan kayıtlardan tespit edilen 585 adet büyükbaş ve 206 adet küçükbaş hayvan yetiştiren işletmeden yararlanılmıştır. Araştırmanın materyalini Bozkurt ilçesi ve mahalleleri işletme başına düşen ortalama büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayıları dikkate alınarak, hayvancılık faaliyetinde bulunan 30 buzağı, 15 kuzu ve 11 oğlak olmak üzere toplam 56 hayvancılık işletmesi ile yüz yüze görüşme yoluyla yapılan anketlerle tespit edilen orijinal veriler oluşturmuştur. Anket soruları, işletme sahibinin eğitim durumu, yaşı, cinsiyeti, işletmede çalışan sayısı, işletmenin finansman kaynağı, işletme büyüklüğü, şirket şekli, barınakların durumu, hayvan temini ve pazarlama, yem girdileri, yemleme şekli, kullanılan teknikler, birliklerle ilişkiler, devlet destek ve teşviklerden yararlanma durumu ve en sık rastlanan sorunlar gibi birçok konuyu kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Anket sorularının anlaşılır ve cevaplarının net olmasına özen gösterilmiştir. Toplanan ve kayıt altına alınan tüm veriler Microsoft® Excel Windows programında değerlendirilmiştir.

3.2. Yöntem

Çalışmada önceden hazırlanmış anket formları (Ekler) kullanılmıştır. Anket uygulanan işletmelerin oranı ve işletme sayıları Tablo 3.1’ de verilmiştir. Anketler; 56 işletmede karşılıklı görüşme ve gözlem sonucu doldurulmuştur.

Tablo 3. 1. İşletme sayıları ve anket uygulanan işletme sayılarına oranı (%)

İlçe Adı	Buzağı İşletmesi Sayısı	Kuzu ve Oğlak İşletme Sayısı	Anket Uygulanan Buzağı İşletmesi Oranı (%)	Anket Uygulanan Kuzu ve Oğlak İşletmesi Oranı (%)
Bozkurt	585	206	17,6	20,6

İncelenen işletmeler tesadüfî olarak belirlenmiştir. Anket çalışması 20 Ağustos 2015- 29 Aralık 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

585 buzağı ile 206 kuzu ve oğlak işletmesinden basit rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen örnek işletmelerden anket yoluyla belirlenen veriler popülasyonu

oluşturmaktadır. Toplanan ve kayıt altına alınan tüm veriler Microsoft® Excel Windows programı kullanılarak hazırlanan veri kayıt tablosunda değerdendirilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Üreticilerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Bu bölümde araştırmanın yürütüldüğü işletmelerdeki yetiştiricilerin sosyo-ekonomik durumlarına ilişkin elde edilen bulgular ana başlıklar halinde verilmiştir.

4.1.1. İşletme Sahiplerinin Yaşı ve Hayvancılık Tecrübesi

Araştırmaya konu olan buzağı işletmelerindeki yetiştiricilerin ortalama yaşının kırk yedi olduğu belirlenmiştir. Aynı şekilde anket yapılan kuzu işletmelerindeki yetiştiricilerin yaşlarının ortalaması ise elli iki, oğlak işletmelerinin sahiplerinin yaşlarının ortalaması ise elli bir olduğu belirlenmiştir. Buzağı işletmelerinin ortalama hayvancılık faaliyetinde bulunma süreleri on sekiz yıl olarak, kuzu ve oğlak işletmelerinin ise yirmi iki yıl olarak belirlenmiştir.

4.1.2. Buzağı, Kuzu ve Oğlak İşletme Sahiplerinin Eğitim Durumları

Buzağı, kuzu ve oğlak işletme sahiplerinin eğitim durumları ile ilgili araştırma bulguları Tablo 4,1’ de verilmiştir. Yapılan anket çalışmasına göre buzağı yetiştiricilerinin %57’ si ilkokul, kuzu işletmecilerinin % 87’ sinin ilkokul ve oğlak işletmecilerinin % 46’ sının ise ilkokul mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. 1. İşletme sahiplerinin eğitim seviyeleri, %

Eğitim Seviyeleri	Buzağı İşletmeleri		Kuzu İşletmeleri		Oğlak İşletmeleri	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
İlkokul	17	57	13	87	5	46
Ortaokul	3	10	2	13	3	27
Lise	8	27	0	0	0	0
Üniversite	2	6	0	0	0	0
Okur Yazar Değil	0	0	0	0	3	27
Toplam	30	100	15	100	11	100

4.1.3. İşletme Sahiplerinin Bakım Besleme İle İlgili Danıştıkları Yerler

Buzağı işletmelerinde yapılan anketlerde işletmelerin %53' ü bir yere danışarak işletmecilik yaptıklarını, %47' si ise danışmadan yaptıklarını bildirmişlerdir (Tablo 4.2). Kuzu yetiştiricilerin %73' ü ve oğlak yetiştiricilerin %91' i kendilerinin hayvan besleme ve yetiştirme konularında yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olduklarını ve bir yere danışmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4. 2. Bakım besleme ile ilgili danışılan yerler , %

	Bakım Besleme İle İlgili Bir Yere Danışılıyor mu?	(%)	Yem Fabrikaları	Veteriner Hekimler	Veteriner Hekimler-Yem Fabrikaları	Yem Fabrikaları-Ziraat Mühendisleri-Komşu İşletmeler	Tarım İlçe Müdürlüğü-İnternet	
Buzağı İşletmeleri	Evet	53	37	19	19	13	0	12
	Hayır	47	0	0	0	0	0	0
Kuzu İşletmeleri	Evet	27	25	25	0	0	25	0
	Hayır	73	0	0	0	0	0	0
Oğlak İşletmeleri	Evet	1	0	100	0	0	0	0
	Hayır	10	0	0	0	0	0	0

4.1.4. Buzağı, Kuzu ve Oğlak İşletme Sahiplerinin Eğitime Katılma Durumları

İşletme sahiplerinin katıldığı eğitimlere ilişkin sonuçlar Tablo 4.3' de verilmiştir. Buzağı işletme sahiplerinin (26 işletme) %87' si eğitimlere katılmadıklarını, ayrıca yapılan anketlerle işletmelerin %80' ine eğitici faaliyet için gelinmediği anlaşılmıştır. Kuzu ve oğlak işletmelerinin tamamının eğitimlere katılmadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 4. 3. Bakım besleme ile ilgili alınan eğitim durumları , %

	Eğitim Alındı mı?	İşletme Sayısı (Adet)	(%)	Eğitici Faaliyet İçin Gelindi mi? (İşletme Sayısı Adet)	(%)
Buzağı	Evet	4	13	6	20
İşletmeleri	Hayır	26	87	24	80
Kuzu	Evet	0	0	8	53
İşletmeleri	Hayır	15	100	7	47
Oğlak	Evet	0	0	6	55
İşletmeleri	Hayır	11	100	5	45

4.1.5. İşletme Sahiplerinin Ek İşleri ve Yetiştiricilik Dışındaki Gelirleri

Buzağı yetiştiriciliği yapan işletmelerde ek iş yapanların %90 gibi yüksek bir oranda olduğu, kuzu yetiştiriciliği yapan işletmelerde ek iş yapanlar %47 ve oğlak yetiştiriciliği yapan işletmelerde ek iş yapanların %55 olduğu beyan edilmiştir (Tablo 4.4).

Tablo 4. 4. Buzağı, kuzu ve oğlak yetiştiricilerinin gelir durumu

	Ek İşiniz Var Mı?	İşletme Sayısı (Adet)	(%)	Yetiştiricilik Dışında Geliriniz Var Mı?	(%)
				İşletme Sayısı (Adet)	
Buzağı	Evet	27	90	14	47
İşletmeleri	Hayır	3	10	16	53
Kuzu	Evet	7	47	9	60
İşletmeleri	Hayır	8	53	6	40
Oğlak	Evet	6	55	6	55
İşletmeleri	Hayır	5	45	5	45

4.1.6. İşletmelerde Bulunan Aile Bireylerinin Sayıları

Anket yapılan buzağı işletmelerindeki aile bireylerinin sayısının ortalamasının 5 olduğu, kuzu işletmelerindeki aile bireylerinin sayısının ortalaması 4 olduğu ve oğlak işletmelerindeki aile bireylerinin ortalamasının ise 5 olduğu tespit edilmiştir.

4.1.7. Yetiştiricilerin İkamet Yerleri ve İşletmeye Uğrama Sıklıkları

Buzağı, kuzu ve oğlak işletme sahiplerinin nerede ikamet ettiklerine ilişkin sonuçlar Tablo 4.5’ de verilmiştir. Buzağı işletme sahiplerinin %87’ si, kuzu işletme sahiplerinin %93’ ü işletmede ikamet ederken, oğlak işletme sahiplerinin %91’ inin işletmede ikamet ettiği tespit edilmiştir.

Tablo 4. 5. İşletme sahibi işletmede ikamet ediyor mu?

	İşletmede İkamet Ediliyor mu?	İşletme Sayısı (Adet)	(%)
Buzağı	Evet	26	87
İşletmeleri	Hayır	4	13
Kuzu	Evet	14	93
İşletmeleri	Hayır	1	7
Oğlak	Evet	10	91
İşletmeleri	Hayır	1	9

4.2. İşletmelerin Hayvan Varlığı ve Kaynakları

4.2.1. İşletmelerdeki Hayvan Varlıkları

4.2.1.1. Buzağı İşletmelerinde Hayvan Varlığı

Araştırma kapsamında anket yapılan işletmelerin toplam sığır varlığı, türlere göre dağılımı esas alınarak, sağmal inek, düve, dana, buzağı, boğa ve kurudaki inek sayıları Tablo 4.6’ da verilmiştir.

Tablo 4. 6. Buzağı işletmelerinin hayvan varlığı

	İşletmedeki Hayvan Sayısı (Baş)	İşletme Sayısı (Adet)	(%)	Ortalama Hayvan Sayısı (Baş)
Sağmal İnek	626	29	31,91	21,59
Kuruda İnek	241	28	12,28	8,60
Düve	278	30	14,17	9,26
Boğa	3	3	0,16	1,00
Dana	449	26	22,88	17,27
Buzağı	365	30	18,60	12,16

4.2.1.2. Kuzu İşletmelerinde Hayvan Varlığı

İşletmelerde bulunan küçükbaş hayvanların türlere göre dağılımı Tablo 4.7’ de verilmiştir.

Tablo 4. 7. Kuzu işletmelerinin hayvan varlığı

	İşletmedeki Hayvan Sayısı (Baş)	İşletme Sayısı (Adet)	(%)	Ortalama Hayvan Sayısı (Baş)
Dişi Koyun	1127	15	43,19	75,13
Koç	48	15	1,83	3,20
Kuzu	894	15	34,26	59,6
Dişi Toklu	374	14	14,33	26,71
Erkek Toklu	166	8	6,36	20,75

4.2.1.3. Oğlak İşletmelerinde Hayvan Varlığı

İşletmelerde bulunan küçükbaş hayvanların türlere göre dağılımı Tablo 4.8’ de verilmiştir.

Tablo 4. 8. Oğlak işletmelerinin hayvan varlığı

	İşletmedeki Hayvan Sayısı (Baş)	İşletme Sayısı (Adet)	(%)	Ortalama Hayvan Sayısı (Baş)
Dişi Keçi	1614	11	55,84	146,72
Teke	95	11	3,28	8,63
Oğlak	917	11	31,73	83,36
Erkeç	264	9	9,13	29,33

4.2.2. Buzağı, Kuzu ve Oğlak İşletmelerinde Hayvanlar Nerelerden Alınıyor

Buzağı, kuzu ve oğlak işletmelerinde yapılan ankette buzağı işletmelerinde bulunan hayvanların %45,33’ ü, kuzu işletmelerinde hayvanların %73,33’ ü ve oğlak işletmelerinde hayvanların %63,64’ ü kendi yetiştirdiği hayvanlardan yetiştiriciliği sürdürdükleri tespit edilmiştir (Tablo 4.9).

Tablo 4. 9. Hayvanların alındığı yerler

Hayvanları Alırken Nerden Alıyorsunuz?	Buzağı İşletmeleri		Kuzu İşletmeleri		Oğlak İşletmeleri	
	İşletme Sayısı (Adet)	(%)	İşletme Sayısı (Adet)	(%)	İşletme Sayısı (Adet)	(%)
Hayvan Pazarı	2	6,67	0	0	2	18,18
Komşu Köy	7	23,33	1	6,67	1	9,09
Celeplerden	5	16,67	0	0	0	0
Kendi Hayvanları	13	45,33	11	73,33	7	63,64
Hayvan Pazarı-Aynı Köy- Komşu Köy- Celeplerden	1	3,33	0	0	0	0
Aynı Köy- Komşu Köy	2	6,67	0	0	0	0
Aynı Köy	0	0	3	20	1	9,09

4.3. Hayvan Sağlığı ve Hastalıklar

4.3.1. Buzağı İşletmelerinde Bir Yılda Sağlık Nedeniyle Elden Çıkartılan Hayvan Sayısı

Yapılan çalışmada buzağı işletmelerinde toplamda bir yıl içinde 77 hayvan işletmeden çıkartılmıştır. İşletmede hayvanlar ishalden dolayı, 3 işletmede doğum sonrası, 2 işletmede döl tutmama, 2 işletmede gebelik zehirlenmesi, 5 işletmede sakatlık- topallık, 2 işletmede mide dönmesi, 1 işletmede hava şartlarından ve 1 işletmede ölü doğum nedeniyle hayvan elden çıkartılmıştır. Ayrıca 6 işletmede ise herhangi bir sağlık nedeni ile hayvan çıkartılması yapılmamıştır.

4.3.2. Kuzu İşletmelerinde Bir Yılda Sağlık Nedeniyle Elden Çıkartılan Hayvan Sayısı

On beş kuzu işletmesinde yapılan anket sonucuna göre bir yılda 66 hayvan sağlık nedeniyle işletmelerden çıkartılmıştır. Bunların %46,67' si Coenurosis, %20' si sakatlık, %6,67' si beslenmeden, %6,67' si enterotoksemiden ve %6,67' si zehirlenmeden kaynaklı olarak işletmelerden çıkartılmıştır. %13,33' ünde ise herhangi bir hastalık meydana gelmemiştir.

4.3.3. Oğlak İşletmelerinde Bir Yılda Sağlık Nedeniyle Elden Çıkartılan Hayvan Sayısı

Anket yapılan 11 oğlak işletmesinde 160 hayvan sağlık nedeniyle bir yılda işletmelerden çıkartılmıştır. İşletme başına ise ortalama 15 hayvanın işletmelerden çıkartıldığı tespit edilmiştir. Çıkartılan hayvanların %50' si diyare, %10' u ekonomik ömrünü tamamladığından, %30' u sakatlıktan ve %10' u da anoreksiden olduğu bildirilmiştir.

4.4. Kuzu ve Oğlak İşletmelerindeki Döl Verimi Durumu (İkizlik Oranları)

Kuzu işletmelerinde doğum sezonunda toplam işletmenin %40' lik kısmının ikizlik oranı %20 ve oğlak işletmelerinin %27,27' sinin ikizlik oranı %40 olarak tespit edilmiştir (Tablo 4.10).

Tablo 4. 10. Kuzu ve Oğlak işletmelerinde ikizlik oranı

İkizlik Oranı (%)	Kuzu İşletme Sayısı (Adet)	Toplam İşletme Sayısına Oranı (%)	Oğlak İşletme Sayısı (Adet)	Toplam İşletme Sayısına Oranı (%)
5	0	0	1	9,09
10	2	13,33	0	0
20	6	40	3	27,27
30	3	20	2	18,18
35	0	0	1	9,09
40	2	13,33	3	27,27
50	1	6,67	0	0
60	1	6,67	0	0
70	0	0	1	9,09

4.5. İşletmelerin Hayvancılık İçin Öncelikli Yem Tercihleri

4.5.1. Buzağı İşletmelerinde Gebe İneklerin Beslenmesinde Kullanılan Kaba Yemler

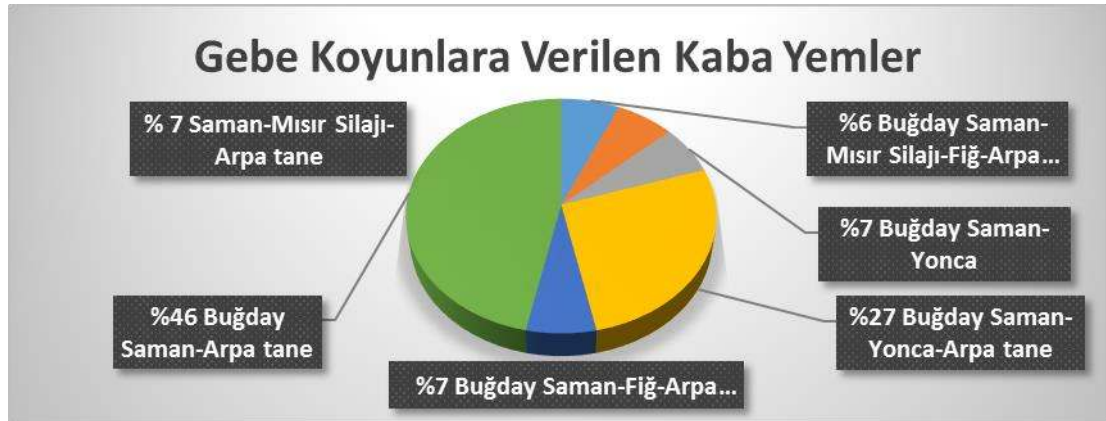
Buzağı işletmelerinde gebe olan ineklerin %20' sinde saman, mısır silajı ve yonca kullanıldığı belirtilmiştir (Tablo 4.11).

Tablo 4. 11. İşletmelerde kullanılan kaba yemler

Kullanılan Kaba Yemler	İşletme Sayısı (Adet)	(%)
Saman+ Mısır Silajı	1	3,33
Saman+ Mısır Silajı+ Yonca	6	20
Saman+ Mısır Silajı+ Yonca+ Fiğ	3	10
Saman+ Mısır Silajı+ Yonca+ Fiğ+ Korunga	1	3,33
Saman+ Mısır Silajı+ Yonca+ Korunga	1	3,33
Saman+ Mısır Silajı+ Yonca+ Arpa ve Yulaf	3	10
Saman+ Mısır Silajı+ Fiğ	1	3,33
Saman+ Mısır Silajı+ Korunga	1	3,33
Saman+ Mısır Silajı+ Arpa ve Yulaf	4	13,33
Saman+ Yonca	3	10
Saman+ Yonca+ Arpa ve Yulaf	2	6,67
Saman+ Fiğ	1	3,33
Saman+ Arpa ve Yulaf	1	3,33
Saman+ Diğer Yemler	2	6,67

4.5.2. Kuzu İşletmelerinde Gebe Koyunların Beslenmesinde Kullanılan Kaba Yemler

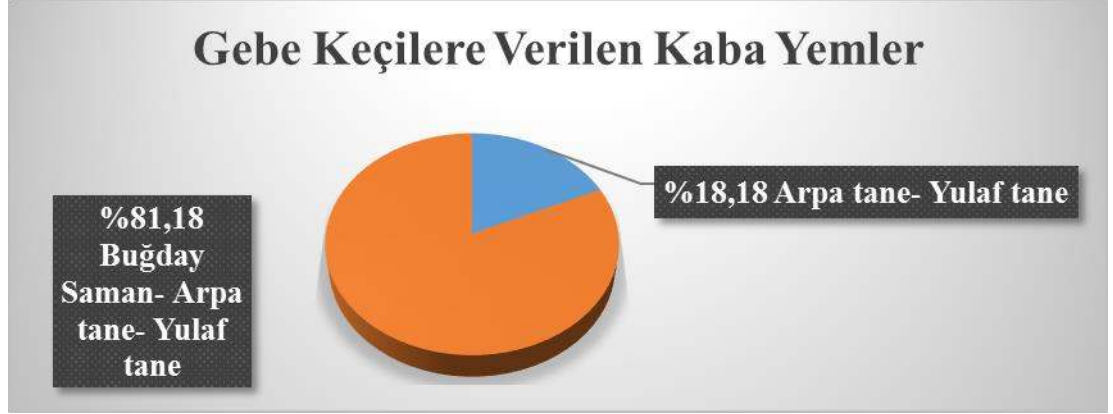
Gebe koyunlara verilen kaba yem ile ilgili soruda ise Şekil 4.1' deki gibi kuzu işletmecilerinin gebe koyunlara %46,67 oranında tane arpa ve buğday samanı verdiği tespit edilmiştir.

Şekil 4. 1. Gebe koyunlara verilen kaba yemler

4.5.3. Oğlak İşletmelerinde Gebe Keçilerin Beslenmesinde Kullanılan Kaba Yemler

Oğlak işletmelerinde gebe keçilere %81,82 oranında tane arpa ve buğday samanı verildiği belirlenmiştir (Şekil 4.2).

Şekil 4. 2. Gebe keçilere verilen kaba yemler

4.5.4. Buzağı İşletmelerinde Gebe İneklerin Otlatılması

Yapılan çalışmada ankete konu otuz işletmenin hiçbirinde gebe ineklerin otlatılmadığı anlaşılmıştır.

4.5.5. Kuzu İşletmelerinde Gebe Koyunların Otlatılması

Gebe koyunların otlatılması ile ilgili Tablo 4.12' de görüldüğü gibi sabah beş işletme (%33,33) altı saat gebe koyunlarını otlattıklarını belirtmişlerdir. Akşam vaktinde ise işletmelerin beş tanesi (%33,33) gebe koyunlarını akşam hiç otlatmadıklarını beyan etmişlerdir. İşletmelerdeki hayvanların, günde ortalama yedi km yol kat ettikleri belirtilmiştir.

Tablo 4. 12. Gebe koyunların otlatılması (sabah-akşam) ve otlatma mesafesi (km)

Sabah		Akşam		Mesafe (km)	
İşletme Sayısı (Adet)	Saat	İşletme Sayısı (Adet)	Saat	İşletme Sayısı (Adet)	Toplam Mesafe
2	3	1	2	2	4
3	4	3	4	1	5
1	5	4	5	3	6
5	6	1	6	1	7
1	7	1	8	1	8
3	8	5	0	1	9
0	0	0	0	6	10

4.5.6. Oğlak İşletmelerinde Gebe Keçilerin Otlatılması

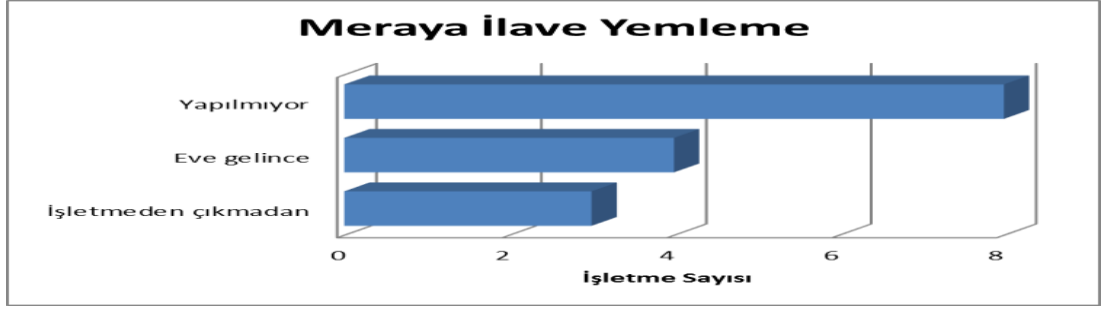
İşletmelerde yapılan anket çalışmasının sonunda, oğlak işletmelerinde gebe keçilerin otlatılması ile ilgili Tablo 4.13’ de görüldüğü gibi akşam vaktinde otlatılma yapılmadığı beyan edilmiştir. İşletmelerdeki hayvanların ortalama 7,4 km mesafe kat ettikleri belirtilmiştir.

Tablo 4. 13. Gebe keçilerin otlatılması (sabah-akşam) ve otlatma mesafesi (km)

Sabah		Mesafe (km)	
İşletme Sayısı (Adet)	Saat	İşletme Sayısı (Adet)	Toplam Mesafe
1	5	1	3
3	6	2	5
1	7	2	6
3	8	1	7
3	9	1	8
0	0	3	10
0	0	1	11

4.5.7. Kuzu İşletmelerinde Meraya İlave Yemleme Durumu

Yapılan çalışmada Şekil 4.3’ de görüldüğü gibi sekiz işletmede meraya ilave yemleme yapılmadığı belirtilmiştir.

Şekil 4. 3. Meraya ilave yemleme durumu

4.5.8. Buzağı İşletmelerinde Kaba Yem Verilme Sıklığı

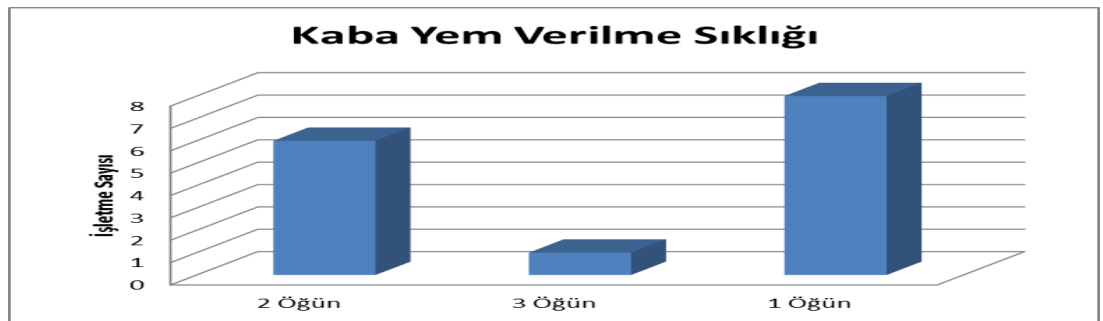
Buzağı işletmelerinde kaba yem verilmesi ile ilgili veriler Tablo 4.14’ de belirtilmiş olup yirmi yedi işletmede kaba yemin iki öğün olarak verildiği tespit edilmiştir.

Tablo 4. 14. Hayvanlara kaba yem verilme sıklığı (öğün/gün)

Öğün	İşletme Sayısı (Adet)	(%)
2 Öğün	27	90
3 Öğün	1	3,33
TMR (tam karışım rasyon)	2	6,67
<i>Ad libitum</i>	0	0
Diğer	0	0

4.5.9. Kuzu İşletmelerinde Kaba Yem Verilme Sıklığı

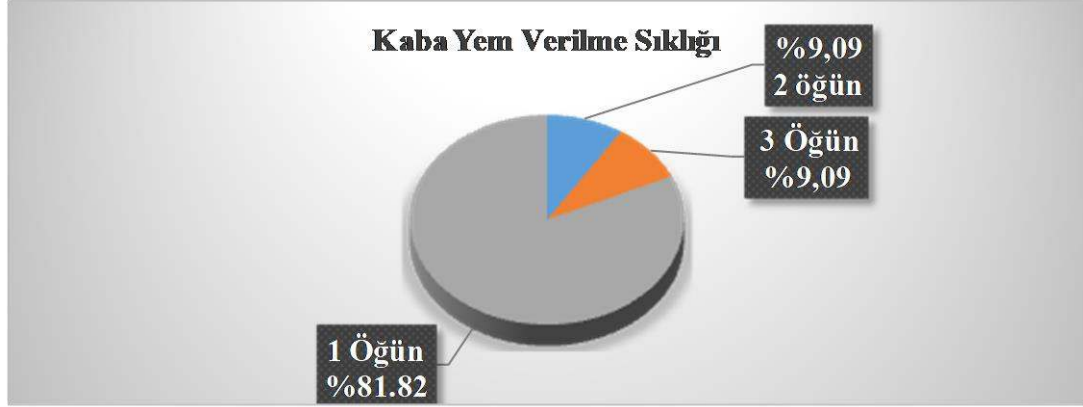
Kuzu işletmeleri ile yapılan çalışmada kaba yem verilme sıklığı ile ilgili soru sorulduğunda sekiz işletme günde bir öğün kaba yem verdiğini beyan etmiştir (Şekil 4.4).

Şekil 4. 4. Kuzulara kaba yem verilme sıklığı

4.5.10. Oğlak İşletmelerinde Kaba Yem Verilme Sıklığı

Çalışmada oğlak işletmecilerinin %81,82' si günde bir öğün kaba yem verdiklerini beyan etmiştir (Şekil 4.5).

Şekil 4. 5. Oğlaklara kaba yem verilme sıklığı

4.5.11. Buzağı İşletmelerinde Gebe İneklere Konsantre Yem Verilme Durumu

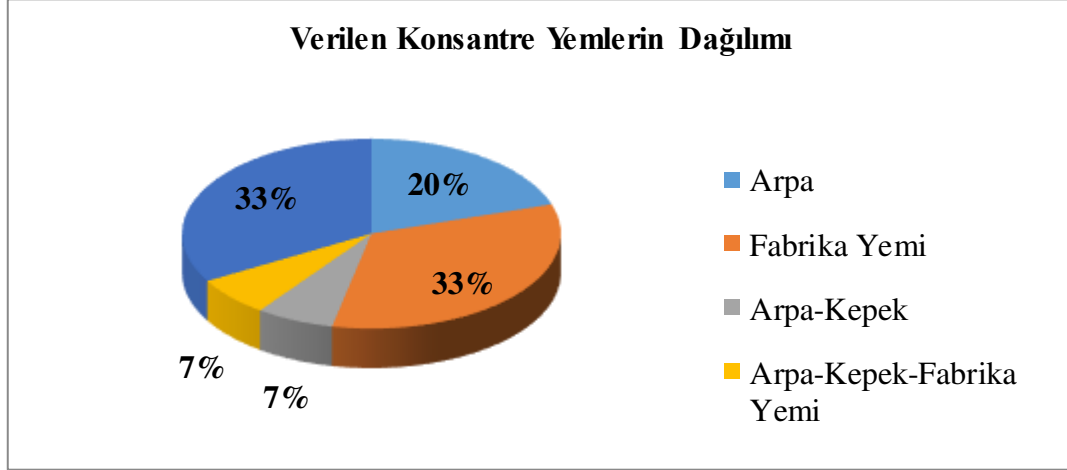
Buzağı yetiştiricileri işletmelerinde gebe ineklere hangi konsantre yemleri yedirdiklerini Tablo 4.15' de gösterildiği şekilde belirtmişlerdir. Arpa ile beraber fabrika yemi kullananlar ise on iki işletme ve %40 gibi yüksek bir bölüm olduğu tespit edilmiştir. Buzağı işletmelerinin tümünde gebelerde mutlaka fabrika yemi verildiği de anket sonucunda tespit edilmiştir.

Tablo 4. 15. Buzağı işletmelerinde gebe ineklerde kullanılan konsantre yemler

Kullanılan Konsantre Yemler	İşletme Sayısı (Adet)	(%)
Fabrika Yemi	6	20
Arpa+ Buğday+ Mısır+ Kepek+ Fabrika Yemi	1	3,33
Arpa+ Buğday+ Fabrika Yemi	1	3,33
Arpa+ Mısır+ Kepek+ Fabrika Yemi	1	3,33
Arpa+ Mısır+ Fabrika Yemi	1	3,33
Arpa+ Kepek+ Fabrika Yemi	1	3,33
Arpa+ Ayçiçeği Küspesi+ Pamuk Küspesi+ Fabrika Yemi	1	3,33
Arpa+ Ayçiçeği Küspesi+ Fabrika Yemi	3	10
Arpa+ Fabrika Yemi	12	40
Mısır+ Fabrika Yemi	1	3,33
Kepek+ Fabrika Yemi	2	6,67

4.5.12. Kuzu İşletmelerinde Gebe Koyunlara Yedirilen Konsantre Yemler

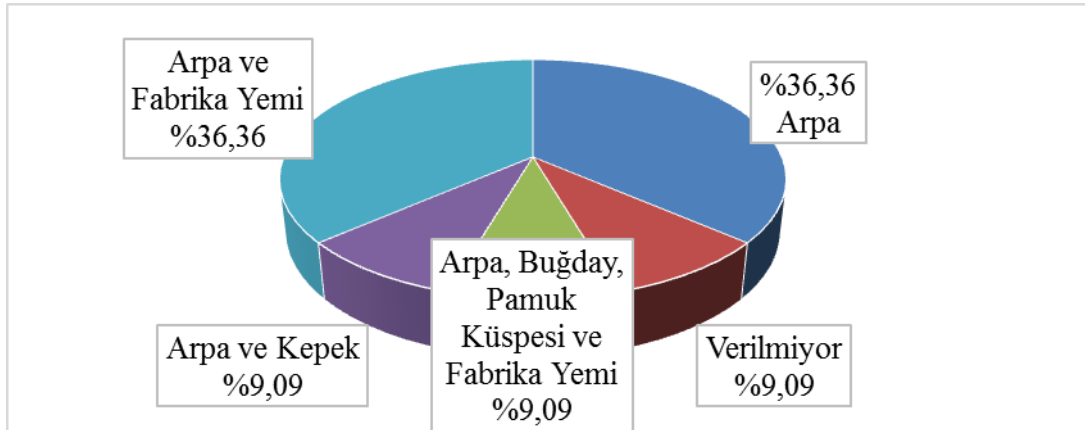
Kuzu işletmecilerinin işletmelerinde gebe koyunlarına verdikleri konsantre yemler Şekil 4.6’ da belirtilmiştir.

Şekil 4. 6. Gebe koyunlara verilen konsantre yemler

4.5.13. Oğlak İşletmelerinde Gebe Keçilere Yedirilen Konsantre Yemler

Oğlak işletmelerinde gebe keçilere yedirilen konsantre yemler ile ilgili sorulan soruya verilen cevaplar Şekil 4.7’ de gösterilmiştir. Buna göre dört işletme sadece arpa verdiğini beyan etmiştir. Bu da toplam işletme sayısının %36,36’ lık bir orana denk gelmektedir. Dört işletme ise arpa ve fabrika yemi verdiğini beyan etmiştir.

Şekil 4. 7. Gebe keçilere yedirilen konsantre yemler

4.5.14. Buzağı, Kuzu ve Oğlak İşletmelerinde Gebe Hayvanlara Konsantre Yem Verilme Sıklığı

İşletmelerde yapılan çalışma da buzağı işletmelerinin %90' ı gebe ineklerini günde iki öğün yemlediğini belirtmiştir. Kuzu işletmelerinin %53,33 ve oğlak işletmelerinin %63,64' ü ise gebe koyun ve gebe keçilerine bir öğün konsantre yem verdiğini beyan etmiştir (Tablo 4.16).

Tablo 4. 16. Gebe hayvanlara konsantre yem verilme sıklığı

Konsantre Yem Verilme Sıklığı	Buzağı İşletmeleri		Kuzu İşletmeleri		Oğlak İşletmeleri	
	İşletme Sayısı (Adet)	(%)	İşletme Sayısı (Adet)	(%)	İşletme Sayısı (Adet)	(%)
1 Öğün	0	0	8	53,33	7	63,64
2 Öğün	27	90	6	40	2	18,18
3 Öğün	1	3,33	1	6,67	0	0
TMR	2	6,66	0	0	0	0
Verilmiyor	0	0	0	0	2	18,18
Toplam	30	100	15	100	11	100

4.5.15. Buzağı İşletmelerinde Konsantre Yem Firmaları

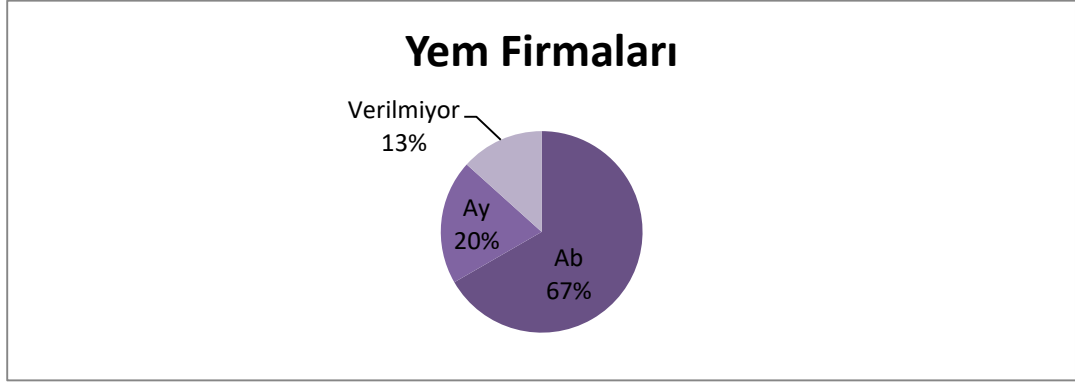
Buzağı işletmelerinde kullanılan konsantre yemlerin firmalarının isimlerinin kısaltmaları ve toplam çalışma yapılan işletme sayısına oranı Tablo 4.17' de belirtilmiştir.

Tablo 4. 17. Buzağı işletmelerinde kullanılan konsantre yemlerin firmaları

Firma	İşletme Sayısı (Adet)	(%)
Ab	16	53,33
Ak	1	3,33
Ay	5	16,67
Bes	1	3,33
Biz	1	3,33
Bur	1	3,33
Çöv	1	3,33
Pro	4	13,33
Toplam	30	100

4.5.16. Kuzu İşletmelerinde Konsantre Yem Firmaları

Çalışmada belirlenen kuzu işletmelerinde yapılan araştırmada on beş kuzu işletmesinden on tanesi (%67) Ab Holding A.Ş. firmasının yemini kullandıklarını beyan etmişlerdir (Şekil 4.8).

Şekil 4. 8. Kuzu işletmelerinde kullanılan konsantre yemlerin firmaları

4.5.17. Oğlak İşletmelerinde Konsantre Yem Firmaları

On bir tane oğlak işletmecisinde yapılan çalışmada fabrika yemi kullandıklarını belirten beş işletmecinin tamamının Ab firmasının yemini kullandıkları belirlenmiştir. Diğer hayvan gruplarında da olduğu gibi Ab firmasının yemi tercih edilen konsantre yem olarak öne çıkmıştır.

4.5.18. Buzağı İşletmelerinde Konsantre Yem Firmalarına Nasıl Karar Veriyorlar?

Buzağı işletmecilerinin hayvanlarına verdikleri konsantre yem ile ilgili hangi firmanın yemini vereceklerine nasıl karar verdiklerini Tablo 4.18' deki gibi belirtmişlerdir. İşletmelerin %30' u firmaya yemin kalitesi konusunda güvenmeleri nedeniyle karar verdiklerini belirtmiştir.

Tablo 4. 18. Buzağı işletmelerinde firmaya nasıl karar veriliyor

Karar Verme Nedeni	İşletme Sayısı (Adet)	(%)
Alacaklılık	1	3,33
Alışkanlık	6	20
Uygun Fiyat	5	16,67
İştahlı Tüketildiğinden	1	3,33
Kaliteli	9	30
Kooperatiften Dolayı	1	3,33
Standart (tek firma)	1	3,33
Süt Toplama İle Bağlantılı	1	3,33
Süt Verimine Göre	3	10
Tanıdık Olduğundan	2	6,67
Toplam	30	100

4.5.19. Kuzu ve Oğlak İşletmelerinde Konsantre Yem Firmalarına Nasıl Karar Veriyorlar?

Kuzu işletmecileri yem firmasına karar verme durumlarını Tablo 4.19’ da belirtmişleridir. Buna göre %60’ ı kalitesine göre firmaya karar verdiklerini belirtmiştir. Oğlak işletmelerinde konsantre yem veren beş işletmeden %80’ i yem firmasına kaliteli olup olmamasından kaynaklı karar verdiklerini söylemiştir (Tablo 4. 19).

Tablo 4. 19. Firmaya nasıl karar veriliyor

Karar Verme Nedeni	Oğlak İşletmeleri		Kuzu İşletmeleri	
	İşletme Sayısı (Adet)	(%)	İşletme Sayısı (Adet)	(%)
Bulmak Kolay	1	20	0	0
Bayisiyim	0	0	1	7
Alışkanlık	0	0	3	20
Kaliteli	4	80	9	60
Verilmiyor	0	0	2	13
Toplam	5	100	15	100

4.5.20. Buzağı, Kuzu ve Oğlak İşletmelerinde Gebe Hayvanlara İlave Tuz Verme Durumu ve Verme Şekli

Buzağı, kuzu ve oğlak işletmecilerinin işletmelerinde hayvanlarına ilave tuz verip vermedikleri ve nasıl verdiklerine ilişkin bilgiler Tablo 4.20’ de verilmiştir. Anket yapılan tüm işletmeler ilave tuz verildiğini belirtmiştir.

Tablo 4. 20. Gebe hayvanlara ilave tuz verilme durumu ve verilme şekli

İlave Tuz		İşletme Sayısı (Adet)	(%)	Verilme Şekli (İşletme Sayısı Adet)					
				Kaya Tuzu	Yalama Taşı	Yemin İçinde	Kaya Tuzu ve Yalama Taşı	Yalama Taşı ve Yemin İçinde	
Buzağı İşletmeleri	İlave Tuz Veriliyor	30	100	18	8	0	3	1	
	İlave Tuz Verilmiyor	0	0	0	0	0	0	0	
Kuzu İşletmeleri	İlave Tuz Veriliyor	15	100	1	12	0	1	1	
	İlave Tuz Verilmiyor	0	0	0	0	0	0	0	
Oğlak İşletmeleri	İlave Tuz Veriliyor	11	100	1	9	0	1	0	
	İlave Tuz Verilmiyor	0	0	0	0	0	0	0	

4.5.21. Buzağı, Kuzu ve Oğlak İşletmelerinde Gebe Hayvanlara Tuzdan Başka Mineral Kaynağı Verme Durumu ve Verme Şekli

Buzağı işletmecileri hayvanlara mineral kaynağı verilmesi ile ilgili işletmelerindeki durum Tablo 4.21’ de belirtmişlerdir. Buzağı işletmelerin %63,33’ ü, kuzu işletmelerin %53,33’ ü ve oğlak işletmelerin %72,73’ ü mineral verdiğini belirtmiştir.

Tablo 4. 21. Gebe hayvanlara tuzdan başka mineral kaynağı verilme durumu ve verilme şekli

Mineral Kaynağı		İşletme Sayısı (Adet)	(%)	Verilme Şekli (İşletme Sayısı Adet)		
				Yalama Taşı	Yalama Kovası	Serpme Toz
Buzağı İşletmeleri	Veriliyor	19	63,33	9	5	5
	Verilmiyor	11	36,67	0	0	0
Kuzu İşletmeleri	Veriliyor	8	53,33	8	0	0
	Verilmiyor	7	46,67	0	0	0
Oğlak İşletmeleri	Veriliyor	8	72,73	7	1	0
	Verilmiyor	3	27,27	0	0	0

4.5.22. Buzağı, Kuzu ve Oğlak İşletmelerinde Gebe Hayvanlara Mineral Kaynağı Dışında Yeme Ek Yem Katkı Maddesi Verme Durumu ve Verme Şekli

Buzağı işletmelerinin %66,67' si, kuzu işletmelerinin %80' i ve oğlak işletmelerinin tamamı yeme ek yem katkı maddesi vermediklerini belirtmiştir (Tablo 4.22).

Tablo 4. 22. Gebe hayvanlara yeme ek yem katkı maddesi verme durumu ve verme şekli

İşletmeler	Ek Yem Katkı Maddesi	İşletme Sayısı (Adet)	(%)	Verilme Şekli (İşletme Sayısı)				
				Vitamin Katkıları	Vitamin ve Mineral Katkıları	Mineral Katkıları	Mineral Katkıları ve Mayalar	Mayalar
Buzağı İşletmeleri	Veriliyor	10	33,33	1	8	0	1	0
	Verilmiyor	20	66,67	0	0	0	0	0
Kuzu İşletmeleri	Veriliyor	3	20	1	2	0	0	0
	Verilmiyor	12	80	0	0	0	0	0
Oğlak İşletmeleri	Veriliyor	0	0	0	0	0	0	0
	Verilmiyor	11	100	0	0	0	0	0

4.5.23. Kuzu ve Oğlak İşletmelerinde Gebe Hayvanların Otlatılma Sıklığı

Kuzu ve oğlak işletmelerinin gebe hayvanları otlatma sıklığı ile ilgili verdikleri cevaplar Tablo 4.23' de belirtilmiştir. Çalışma grubumuzda bulunan on beş kuzu ve on bir oğlak işletmesinin tamamı hayvanlarını her gün otlamaya çıkarttıklarını belirtmiştir.

Tablo 4. 23. Gebe hayvanların otlatılma sıklığı

	Hayvanların Otlatılma Sıklığı	İşletme Sayısı (Adet)	(%)
Kuzu İşletmeleri	Her gün	15	100
Oğlak İşletmeleri	Her gün	11	100

4.5.24. Buzağı İşletmelerinde Gebe Hayvanların Kuruya Çıkarılma Durumu ve Yöntemi

Sağmal ineklerin kuruya çıkma durumu Tablo 4.24’ de verilmiştir. Yetiştiricilerin %79’32’ si sağmal ineklerini doğumdan iki ay önce kuruya çıkardıklarını belirtmiştir.

Tablo 4. 24. Gebe hayvanları kuruya çıkarma günleri

Gün	İşletme Sayısı (Adet)	(%)
60	23	79,32
75	3	10,34
90	3	10,34
Toplam	29	100

4.6. Buzağı, Kuzu ve Oğlak Besleme Şekilleri

4.6.1. Yeni Doğan Buzağı, Kuzu ve Oğlakların Anasını Emme Durumu ve Anasından Ayırma Durumu

Yeni doğan buzağı, kuzu ve oğlakların anasını emme ve anasından ayırma durumu Tablo 4.25’ de verilmiştir. İşletmelerin %93,33’ ü ise yeni doğan buzağılarını anasından ayırdıklarını, kuzu işletmeleri yeni doğan kuzularını doğduğunda annelerinden ayırmadığını ve oğlak işletmelerinin %90,91’ i de doğumdan sonra oğlakları annelerinden ayırmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4. 25. Yeni doğan hayvanların anasını emme durumu ve anasından ayrılma durumu

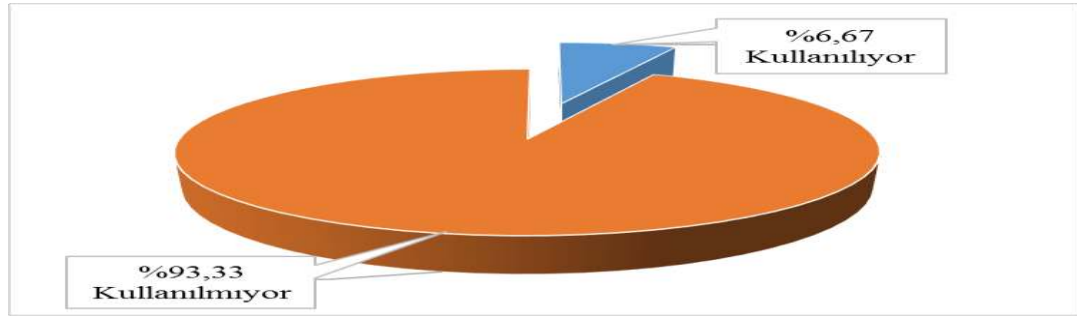
	Doğumdan Sonra Ayırıyor musunuz?	İşletme Sayısı (Adet)	(%)	Hiçbir zaman	Hemen	3 gün sonra	7 gün sonra	10 gün sonra	20 gün sonra	1 ay sonra	2 ay sonra	3 ay sonra
Buzağı İşletmeleri	Evet	28	93,33	0	28	0	0	0	0	0	0	0
	Hayır	2	6,67	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kuzu İşletmeleri	Evet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Hayır	15	100	0	0	1	2	4	5	1	1	1
Oğlak İşletmeleri	Evet	1	9,09	0	1	0	0	0	0	0	0	0
	Hayır	10	90,91	3	0	0	0	1	1	5	0	0

4.6.2. Buzağı, Kuzu ve Oğlaklara Ağız Sütü Verilme Zamanı

Yetiştiricilerin tamamı buzağılarına ağız sütünü doğumdan sonra bir saat içerisinde verdiklerini belirtmişlerdir. Yetiştiricilerin tamamı kuzu ve oğlaklarına ağız sütünü doğumdan sonra anasının yanından almayarak hemen verdiklerini belirtmiştir.

4.6.3. Buzağı, Kuzu ve Oğlaklara Süt İkame Yemi Verilme Durumu

Buzağı, kuzu ve oğlak işletmecilerinin hayvanlarını beslerken süt ikame yeminin verilir verilmediği konusundaki verdikleri cevaplar Şekil 4.9’ da verilmiştir. Buzağı işletmeleri buzağılarını beslemede süt ikame yemini %93,33 kullanmadıklarını bildirmiştir. Kuzu ve oğlak işletmelerin tamamında ise süt ikame yemi kullanılmadığı belirlenmiştir.

Şekil 4. 9. Buzağı işletmelerinde buzağılara süt ikame yemi kullanma durumu

4.6.4. Buzağılara Sütün Verilme Şekli

Buzağı işletmecilerinin buzağılarına sütü ne şekilde verildiği hakkında verdikleri bilgiler Tablo 4.26’ da verilmiştir. Ayrıca nasıl verdiklerinin yanında hangi miktarlarda verdikleri ise Tablo 4.27’ de verilmiştir. Buzağı işletmelerinin tamamı sütü buzağılarına biberonla verdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4. 26. Buzağılara sütün verilme şekli

	Emzirme	Biberon	Kova	Otomatik
İşletme Sayısı (Adet)	0	30	0	0
%	0	100	0	0

Buzağı işletmelerinin %56,67' si buzağılara günde beş litre süt verdiklerini bildirmişlerdir.

Tablo 4. 27. Buzağılara biberonla sütün verilme miktarı

Miktar (l)	İşletme Sayısı (Adet)	(%)
2,5	2	6,66
3	3	10
4	5	16,67
5	17	56,67
6	1	3,33
7	1	3,33
10	1	3,33
Toplam	30	100

4.6.5. Kuzu ve Oğlaklara Sütün Verilme Şekli ve Miktarı

Kuzu ve oğlak işletmesinde verilen sütün ne şekilde ve miktarda verildiğine ilişkin bilgiler Tablo 4.28' de verilmiştir. Kuzu ve oğlak işletmelerinin tamamı emzirme ile sütü verdiklerini ve doyasıya emdiğini belirtmiştir.

Tablo 4. 28. Kuzu ve oğlaklara emzirme ile sütün verilme miktarı

Verilme Şekli	İşletme Sayısı (Adet)	(%)	Ne Kadar Veriliyor?
Kuzu Emzirme	15	100	Ad libitum
Oğlak Emzirme	11	100	Ad libitum
Toplam	26	100	

4.6.6. Buzağılara Verilen Sütün Sıcaklığının Ölçülmesi

Buzağı işletmecilerinin buzağıya verdikleri sütün sıcaklığı hakkında verdikleri bilgilere göre, otuz işletmeden üç tanesi (%10) sütün sıcaklığını ölçtüğünü, yirmi yedi işletme (%90) ise ölçmediğini belirtmiştir.

4.6.7. Buzağı, Kuzu ve Oğlak İşletmelerinde Ağız Sütünün Değerlendirilmesi

Buzağı, kuzu ve oğlak işletmecilerinin ağız sütünün fazlalığının değerlendirilmesi ile ilgili verdikleri bilgiler Tablo 4.29' da verilmiştir. Otuz işletmeden yirmi sekizi ağız sütünün fazlasını değerlendirmediklerini beyan etmişlerdir.

Tablo 4. 29. Ağız sütünün fazlasının değerlendirilmesi

	Değerlendiriliyor mu?	İşletme Sayısı (Adet)	(%)
Buzağı İşletmeleri	Evet	2	6,67
	Hayır	28	93,33
Kuzu İşletmeleri	Evet	0	0
	Hayır	15	100
Oğlak İşletmeleri	Evet	0	0
	Hayır	11	100

4.6.8. Buzağı İşlemelerinde Buzağuları Sütten Kesme Yaşı

Buzağuların sütten kesim yaşı Tablo 4.30' da verilmiştir. Buzağuların sütten kesimini işletmelerin %53,33' ü doğumdan iki ay sonra ve %46,67' si doğumdan üç ay sonra yaptıklarını belirtmişlerdir. Çalışma bölgemizde erken sütten kesme görülmemektedir.

Tablo 4. 30. Buzağuların sütten kesim yaşı (ay)

	Buzağuların Sütten Kesim Yaşı		
	Doğumdan 1 ay sonra	Doğumdan 2 ay sonra	Doğumdan 3 ay sonra
İşletme Sayısı (Adet)	0	16	14
(%)	0	53,33	46,67

4.6.9. Buzağı, Kuzu ve Oğlak İşlemelerinde Hayvanlar Neye Göre Sütten Kesiliyor

Buzağı, kuzu ve oğlakları neye göre sütten kesmeye karar verdikleri sorulduğunda cevaplar Tablo 4.31' de gösterilmiştir. Buzağı işletmecilerinin %86,67' si yaşına bakarak sütten kestiklerini on üç işletme iki aylık yaşta, on üç işletme ise üç aylık yaşta sütten kestiklerini belirtmiştir. Kuzu işletmelerinde işletmecilerin tamamı hayvanların yaşına bakarak sütten kestiklerini belirtmişlerdir. Kuzu işletmelerinde olduğu gibi oğlak işletmelerinde de hepsi oğlakların yaşlarına bakarak sütten kestiklerini belirtmiştir (Tablo 4.31).

Tablo 4. 31. Buzağı, kuzu ve oğlaklar neye göre süttten kesiliyor

Neden	Buzağı İşletmeleri		Kuzu İşletmeleri		Oğlak İşletmeleri	
	İşletme Sayısı (Adet)	(%)	İşletme Sayısı (Adet)	(%)	İşletme Sayısı (Adet)	(%)
Konsantre Yem Tüketimi	1	3,33	0	0	0	0
Kaba Yem Tüketimi	3	10	0	0	0	0
Kilo	0	0	0	0	0	0
Yaş	26	86,67	15	100	11	100
Diğer	0	0	0	0	0	0
Toplam	30	100	15	100	11	100

4.6.10. Buzağı İşlemelerinde Süt Emme Döneminde Yemleme Durumu

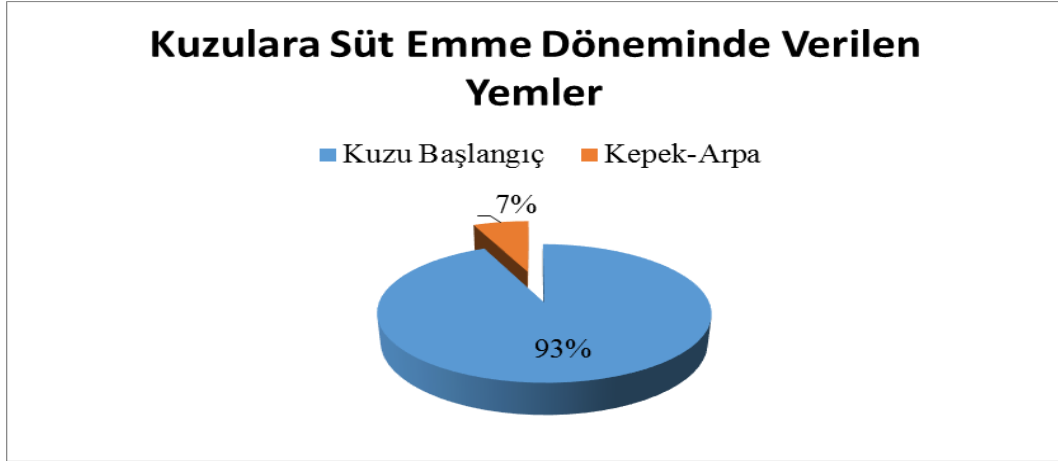
Buzağı işletmecilerine buzağılarına süt emme döneminde hangi yemleri verdiklerini sorduğumuzda verdikleri cevaplar Tablo 4.32’ de belirtilmiştir. Yirmi iki işletme (%73,33) sadece buzağı başlangıç yemi verdiğini belirtmiştir.

Tablo 4. 32. Buzağılara süt emme döneminde verilen yemler

Yemler	İşletme Sayısı (Adet)	(%)
Buzağı Başlangıç Yemi	22	73,33
Buzağı Büyütme Yemi	1	3,33
Buzağı Başlangıç Yemi+ Buzağı Büyütme Yemi	3	10
Buzağı Başlangıç Yemi+ Çayır Kuru Otu	1	3,33
Buzağı Başlangıç Yemi+ Yonca Kuru Otu	1	3,33
Buzağı Başlangıç Yemi+ Saman	1	3,33
Besi Yemi+ Kepek	1	3,33
Toplam	30	100

4.6.11. Kuzu İşlemelerinde Süt Emme Döneminde Yemleme Durumu

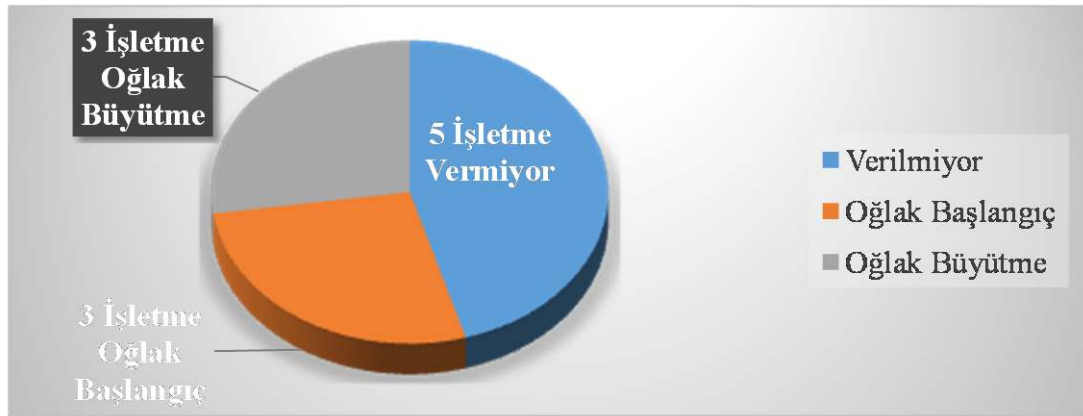
Kuzu işletmelerinde kuzuların süt emme döneminde hangi yemleri yedikleri ile ilgili bilgiler Şekil 4.12’ de verilmiştir. Kuzu işletmeleri %93 oranında kuzu başlangıç yemi verdiklerini bildirmiştir. İşletmelerin çoğunluğunun fabrika yemini kullandıkları anlaşılmıştır.

Şekil 4. 10. Kuzulara süt emme döneminde verilen yemler

4.6.12. Oğlak İşlemelerinde Süt Emme Döneminde Yemleme Durumu

Oğlak işletmelerinde süt emme döneminde oğlaklara yem verilme durumu Şekil 4.11’ de verilmiştir. İşletmelerin %45,45’ i süt emme döneminde oğlaklara yem vermediklerini belirtmişlerdir. İşletmelerin %27,27’ si oğlak başlangıç ve %27,27’ si oğlak büyütme yemi vermektedir.

Şekil 4. 11. Oğlaklara süt emme döneminde verilen yemler

4.6.13. Buzağılara Kaba Yemin İlk Yedirilmeye Başlandığı Zaman (Hafta)

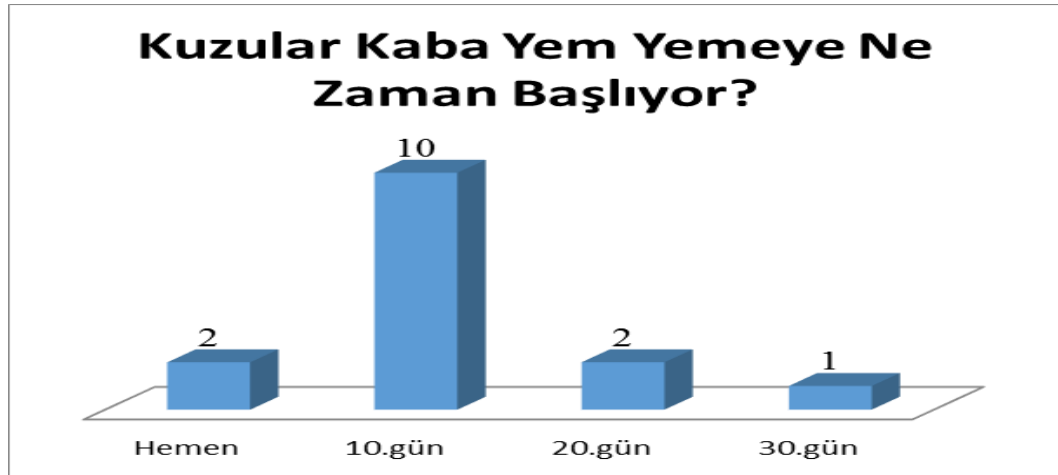
Buzağı işletmelerinde buzağılara kaba yemin ilk yedirilmeye başlanması ile ilgili bilgiler Şekil 4.12’ de verilmiştir. İşletmelerin %56,67’ si birinci hafta kaba yem vermeye başladıklarını bildirmiştir.

Şekil 4. 12. Buzağılara kaba yemin ilk yedirilmeye başlandığı zaman nedir?

4.6.14. Kuzulara Kaba Yemin İlk Yedirilmeye Başlandığı Zaman (Gün)

Kuzu işletmelerinde kuzulara ilk kaba yemin yedirilmesi ile ilgili bilgiler Şekil 4.13’ de verilmiştir. Kuzu işletmelerinin çoğunluğu on gün içinde kaba yem yedirmeye başlamaktadır.

Şekil 4. 13. Kuzuların kaba yem yemeğe başlama zamanı

4.6.15. Oğlaklara Kaba Yemin İlk Yedirilmeye Başlandığı Zaman (Gün)

Oğlak işlemleri oğlaklara kaba yemi yedirmeye başladığı zaman olarak işletmelerin %54,55' i onuncu gün, %36,36' sı yirminci gün ve %9,09' u ise otuzuncu gün verdiğini bildirmişlerdir (Şekil 4.14).

Şekil 4. 14. Oğlakların kaba yem yemeğe başlama zamanı (gün)

4.6.16. Buzağı İşletmelerinde Buzağılara Günlük Verilen Kuru Ot Miktarı

İşletmelerin buzağılarına günlük verdikleri kuru ot miktarlarına ilişkin bilgiler Tablo 4.33' de verilmiştir. Otuz buzağı işletmesinden iki tanesi hiç kuru ot vermediğini bildirmiştir. On beş tane işletmeci ise kuru otu buzağıların önüne sürekli koyduğunu ve buzağıların kuru otu istedikleri kadar tükettiğini belirtmişlerdir. Çalışmada işletmelerde buzağılara verilen kuru otun en az 100 g olduğu ve en fazla verdikleri kuru otun miktarı ise 2000 g olduğu belirtilmiştir.

Tablo 4. 33. Buzağılara günlük verilen kuru ot miktarı (g)

	4. aya kadar	1. ay	2. ay	3. ay	4. ay
1.İşletme	ad libitum	0	0	0	0
2.İşletme	0	500	750	750	0
3.İşletme	ad libitum	0	0	0	0
4.İşletme	ad libitum	0	0	0	0
5.İşletme	0	500	1000	2000	0
6.İşletme	0	1000	1000	1000	0
7.İşletme	0	1000	2000	0	0
8.İşletme	ad libitum	0	0	0	0
9.İşletme	0	1000	1000	2000	0
10.İşletme	0	500	0	0	0
11.İşletme	0	500	1000	1500	2000
12.İşletme	0	0	1000	2000	2000
13.İşletme	ad libitum	0	0	0	0
14.İşletme	ad libitum	0	0	0	0
15.İşletme	ad libitum	0	0	0	0
16.İşletme	0	1000	2000	0	0
17.İşletme	ad libitum	0	0	0	0
18.İşletme	ad libitum	0	0	0	0
19.İşletme	ad libitum	0	0	0	0
20.İşletme	0	100	200	300	0
21.İşletme	ad libitum	0	0	0	0
22.İşletme	0	500	1000	1500	0
23.İşletme	0	0	0	0	0
24.İşletme	0	250	500	500	750
25.İşletme	ad libitum	0	0	0	0
26.İşletme	ad libitum	0	0	0	0
27.İşletme	ad libitum	0	0	0	0
28.İşletme	ad libitum	0	0	0	0
29.İşletme	0	100	150	200	0
30.İşletme	0	0	0	0	0

4.6.17. Buzağı Başlangıç Yemi Verme Zamanı

Buzağı başlangıç yemi verme zamanı ile ilgili araştırma bulguları Tablo 4.34’de verilmiştir. İşletmelerin yirmi dokuz tanesi buzağı başlangıç yemi vermektedir. Çalışma grubumuzdaki işletmelerin sekizi ise buzağı başlangıç yemini yedinci gün vermeye başladıklarını bildirmişlerdir.

Tablo 4. 34. Buzağılara buzağı başlangıç yemi verme zamanı

Gün	İşletme Sayısı (Adet)	(%)
1	4	13,79
2	2	6,9
3	4	13,79
4	2	6,9
5	2	6,9
7	8	27,59
10	1	3,45
14	3	10,34
15	1	3,45
20	1	3,45
30	1	3,45

4.6.18. Buzağı Başlangıç Yeminin Günlük Verilen Miktarı

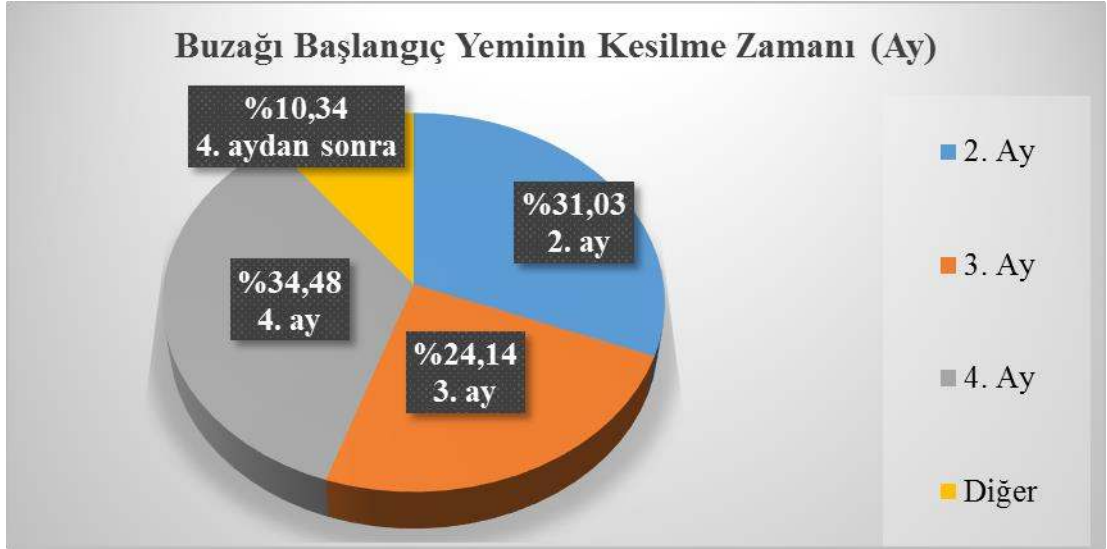
İşletmecilerin buzağılarına verdikleri buzağı başlangıç yeminin günler ve miktarları hakkındaki bilgiler Tablo 4.35’ de verilmiştir. Buzağı başlangıç yemi veren işletmelerden on sekiz tanesi buzağı başlangıç yemini ad_libitum verdiğini belirtmiştir. Buzağı başlangıç yemi verdiğini beyan eden kalan on bir işletmede ise ilk on beş gün ortalama 525 g buzağı başlangıç yemi verildiği belirtilmiştir. On beş otuz gün arasında ortalama 950 g buzağı başlangıç yemi verildiği, otuz kırk beş gün arasında buzağı başlangıç yemi miktarının 1118 g çıktığı ve kırk beş altmış gün arasında ise 1500 g ortalama buzağı başlangıç yemi verildiği belirtilmiştir.

Tablo 4. 35. Buzağılara günlük verilen buzağı başlangıç yeminin miktarı (g)

		60 gün süresince	0-15 gün	15-30 gün	30-45 gün	45-60 gün
1.İşletme	ad libitum	0	0	0	0	0
2.İşletme	ad libitum	0	0	0	0	0
3.İşletme	0	500	750	1000	0	0
4.İşletme	ad libitum	0	0	0	0	0
5.İşletme	0	500	750	1000	0	0
6.İşletme	0	500	750	1000	0	0
7.İşletme	0	0	0	1000	2000	0
8.İşletme	ad libitum	0	0	0	0	0
9.İşletme	0	1000	1000	1000	0	0
10.İşletme	0	0	0	0	0	0
11.İşletme	0	250	500	750	1000	0
12.İşletme	0	1000	2000	2500	3000	0
13.İşletme	ad libitum	0	0	0	0	0
14.İşletme	ad libitum	0	0	0	0	0
15.İşletme	ad libitum	0	0	0	0	0
16.İşletme	0	0	1000	1000	1000	0
17.İşletme	ad libitum	0	0	0	0	0
18.İşletme	ad libitum	0	0	0	0	0
19.İşletme	ad libitum	0	0	0	0	0
20.İşletme	0	200	250	300	500	0
21.İşletme	0	250	500	750	1000	0
22.İşletme	0	0	2000	2000	2000	0
23.İşletme	ad libitum	0	0	0	0	0
24.İşletme	ad libitum	0	0	0	0	0
25.İşletme	ad libitum	0	0	0	0	0
26.İşletme	ad libitum	0	0	0	0	0
27.İşletme	ad libitum	0	0	0	0	0
28.İşletme	ad libitum	0	0	0	0	0
29.İşletme	ad libitum	0	0	0	0	0
30.İşletme	ad libitum	0	0	0	0	0

4.6.19. Buzağı Başlangıç Yeminin Kesilme Zamanı

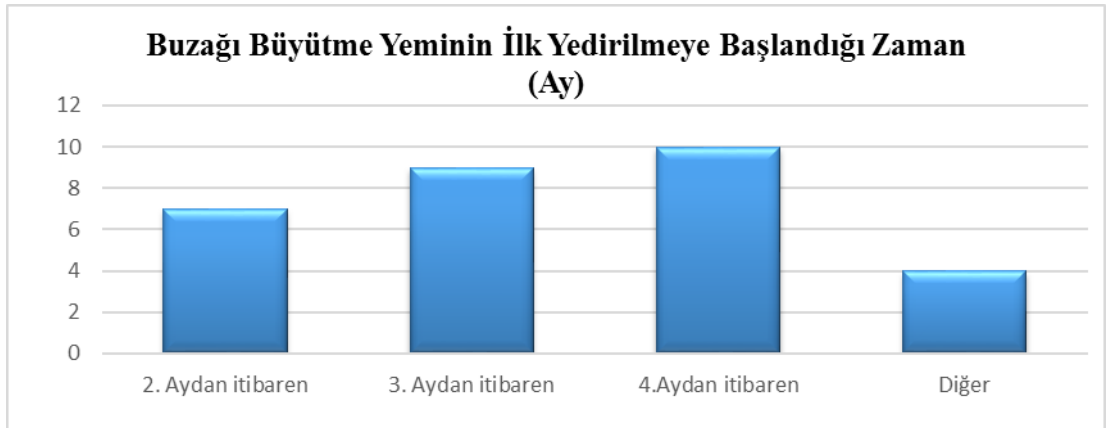
Yirmi dokuz işletmenin hangi ayda buzağı başlangıç yemini kestiklerine dair verdikleri bilgiler Şekil 4.15’ de verilmiştir. Buna göre işletmelerin %34,48’ i 4. ay, %31,03’ ü 2. ay, %24,14’ ü 3. ay kestiklerini ve %10,34’ ü ise bu aylarda kesmediklerini belirtmişlerdir.

Şekil 4. 15. Buzağı başlangıç yeminin kesilme zamanı (ay)

4.6.20. Buzağı Büyütme Yeminin İlk Verilme Zamanı (ay)

Buzağı yetiştiricileri işletmelerinde bulunan buzağılarına ilk ne zaman buzağı büyütme yemi verdiklerini Şekil 4.16' da verilmiştir. İşletmelerin on tanesi dördüncü aydan itibaren büyütme yemi verdiğini belirtmiştir.

Şekil 4. 16. Buzağı büyütme yeminin ilk verilme zamanı (ay)

4.6.21. Buzağı Büyütme Yeminin Günlük Verilen Miktarı (g)

Buzağı yetiştiricilerinden on iki işletme buzağı büyütme yemini buzağılarına yediği kadar verdiğini söylemiştir. Bir işletme beş yüz gram verdiğini, beş işletme bir kilogram verdiğini, altı işletme iki kilogram verdiğini ve iki işletmede üç kilogram verdiğini belirtmiştir. Bunların dışında iki işletmecisi ise büyütme yemini dört

kilogram verdiğini, bir işletmede altı kilogram ve bir işletmede sekiz kilogram verdiğini beyan etmiştir.

4.6.22. Buzağı Büyütme Yeminin Kesilme Zamanı (ay)

Buzağı işletmecilerinin buzağılarına verdikleri büyütme yemini ne zaman vermeyi bıraktıklarına ilişkin verdikleri bilgiler Tablo 4.36’ da verilmiştir. İşletmelerin yarısından fazlası altıncı ayda kestiklerini belirtmiştir.

Tablo 4. 36. Buzağı büyütme yeminin kesilme zamanı (ay)

	Buzağı Büyütme Yeminin Kesilme Zamanı			
	4. ay	5. ay	6. ay	Diğer
İşletme Sayısı (Adet)	1	1	16	11
(%)	3,45	3,45	55,17	37,93

4.6.23. Buzağı, Kuzu ve Oğlaklarda Dişi ve Erkeklerin Ayrılma Zamanı (ay)

Buzağı, kuzu ve oğlak işletmelerinde doğan erkek ve dişi hayvanların ne zaman birbirlerinden ayrıldıkları hakkında bilgiler Tablo 4.37’ de gösterilmektedir. Otuz buzağı işletmesinin yirmi tanesi doğumdan altı ay sonra erkek ve dişileri ayırdıklarını belirtmişlerdir. Kuzu işletmelerinin %40’ ı doğumdan dört ay sonra ayırdığını ve %6,67’ si ise dişi ve erkek kuzuları hiç ayırmadığını belirtmişlerdir. Oğlak işletmelerinin yarısından fazlası (%54,54) altı ay sonra dişi ve erkek oğlakları ayırmaktadırlar. Tek işletme ise dişi ve erkek hayvanlarını ayırmadığını belirtmiştir.

Tablo 4. 37. Dişi ve erkek buzağı, kuzu ve oğlakların ayrılma zamanı (ay)

Süre	Buzağı İşletmeleri		Kuzu İşletmeleri		Oğlak İşletmeleri	
	İşletme Sayısı (Adet)	(%)	İşletme Sayısı (Adet)	(%)	İşletme Sayısı (Adet)	(%)
2 ay sonra	1	3,33	0	0	0	0
3 ay sonra	1	3,33	3	20	0	0
4 ay sonra	1	3,33	6	40	1	9,09
5 ay sonra	3	10	0	0	1	9,09
6 ay sonra	20	66,67	2	13,33	6	54,54
7 ay sonra	0	0	3	20	2	18,18
8 ay sonra	2	6,67	0	0	0	0
9 ay sonra	1	3,33	0	0	0	0
Ayrılmıyor	1	3,33	1	6,67	1	9,09

4.6.24. Buzağı, Kuzu ve Oğlaklara Yem Katkı Maddesi Verilme Durumu

Buzağı, kuzu ve oğlak işletmecilerine yem katkı maddesi verip vermedikleri sorulduğunda verdikleri cevaplar Tablo 4.38’ de verilmiştir. Otuz buzağı işletmesinin yirmi sekiz tanesi (%93,33) yem katkı maddesi vermediklerini belirtmişlerdir. İki işletmede ise yem katkı maddesi verilmiştir. On beş kuzu işletmemizin on üç tanesi (%86,67) yem katkı maddesi vermediklerini belirtmişlerdir. On bir oğlak işletmemizin on tanesi (%90,91) yem katkı maddesi vermediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4. 38. Buzağı, kuzu ve oğlaklara yem katkı maddesi verilme durumu

	Buzağı İşletmeleri		Kuzu İşletmeleri		Oğlak İşletmeleri	
	İşletme Sayısı (Adet)	(%)	İşletme Sayısı (Adet)	(%)	İşletme Sayısı (Adet)	(%)
Evet	2	6,67	2	13,33	1	9,09
Hayır	28	93,33	13	86,67	10	90,91
Toplam	30	100	15	100	11	100

4.6.25. Buzağılara Yapılan Aşı, Vitamin vs. Enjektabl Uygulamalar

Buzağı işletmecilerine sorduğumuz buzağılara uygulanan uygulamalarla ilgili bilgiler Tablo 4.39’ da verilmiştir. Çalışmamızda bulunan işletmelerde on tanesinde sadece bakanlığın yaptığı aşılardan (şap, brucella ve veba) uygulandığı, beş işletmede bakanlık aşılardan (şap, brucella ve veba) ve septisemi aşısı yapıldığı, beş işletmede de

bakanlık aşıları (şap, brucella ve veba), septisemi ve vitamin kompleksi uygulandığı ve dört işletmede de vitamin kompleksi ile bakanlık aşılarının (şap, brucella ve veba) uygulandığı belirlenmiştir.

Tablo 4. 39. Buzağılara yapılan aşı, vitamin vs. enjektabl uygulamalar

Buzağılara Uygulanan Uygulamalar	İşletme Sayısı (Adet)	(%)
Bakanlık Aşıları	10	33,33
Bakanlık aşıları, Vitamin Kompleksi, İnsektisit, B Vitamini	1	3,33
Bakanlık aşıları, B Vitamini	1	3,33
Bakanlık aşıları, B Vitamini, Vitamin Kompleksi	1	3,33
Bakanlık Aşıları, Septisemi, Anti bakteriyel İğne	1	3,33
Bakanlık aşıları, B Vitamini, C Vitamini	1	3,33
Bakanlık Aşıları, Septisemi, Vitamin Kompleksi, İnsektisit	1	3,33
Bakanlık aşıları, Vitamin Kompleksi	4	13,33
Bakanlık ve Septisemi aşısı	5	16,68
Bakanlık ve Septisemi aşısı, Vitamin Kompleksi	5	16,68

4.6.26. Kuzu İşletmelerinin Kuzuları Tartma Durumu ve Sıklığı

On beş kuzu yetiştiricisine kuzularını doğduklarında tartıp tartmadıklarını sorduğumuzda işletmelerin tamamının kuzular doğduğunda tartmadıklarını belirtmeleri üzerine kuzularının daha sonraki tartım sıklığı sorulmuş, %66' sı hiçbir zaman tartmadığını, %27' si iki ayda bir ve %7' si ayda bir tarttığını bildirmişlerdir (Şekil 4.17).

Şekil 4. 17. Kuzuların tartılma sıklığı

4.6.27. Oğlak İşletmelerinin Oğlakları Tartma Durumu ve Sıklığı

Çalışma alanımız içerisinde belirlediğimiz on bir oğlak işletmecisinden oğlaklarını doğduklarında tartıp tartmadıklarını sorduğumuzda tamamının oğlaklar doğduğunda tartmadıklarını belirtmeleri üzerine oğlaklarının daha sonraki tartım sıklığı sorulmuş ve %72,73' ü hiçbir zaman tartmadığını ve %27,27' si iki ayda bir tarttığını bildirmiştir.

Şekil 4. 18. Oğlakların Tartılma Sıklığı

5. TARTIŞMA

Bu çalışmada Denizli İli Bozkurt İlçesi hayvancılık işletmelerinde buzağı, kuzu ve oğlak besleme uygulamaları araştırılmıştır.

Bozkurt ilçesi 41.504 hektar alana sahip, ilçe topraklarının %39' unu tarım, %2' sini çayır-mera, %51' ini orman ve fundalık, %8' ini de tarım dışı alanlar oluşturmaktadır.

Araştırmaya konu olan buzağı işletmelerindeki yetiştiricilerin yaşlarının 28 ile 70 arasında değiştiği ortalama yaşın 47 olduğu söylenebilir. Aynı şekilde anket yapılan kuzu işletmelerindeki yetiştiricilerin yaşlarının 33 ile 71 arasında değiştiği ortalamanın ise 52 olduğu ve oğlak işletmelerinde ise 33 ile 63 ortalamanın ise 51 olduğu söylenebilir. Yılmaz (2008), Osmaniye Düziçi ilçesinde hayvancılık yapan tarım işletmelerinde yeniliklerin benimsenmesi ve yayılmasında kooperatiflerin rolü adlı çalışmada hayvancılıkla uğraşan yetiştiricilerin büyük bir kısmının yaptığımız çalışmamızla benzer olarak 35 ve 55 yaş grubunda olduklarını tespit etmiştir. Yetiştiricilerin yaşı arttıkça tarımsal yayım hizmeti almaya ve tarımsal yayım hizmetlerinden yararlanmaya daha az ilgi gösterdikleri belirtilmiştir. Çiftçi yaşının yeniliklerin benimsenmesi üzerinde etkili olduğu Sezgin (2008), tarafından bildirilmiş olup, bu çalışmada buzağı işletmesi sahiplerinin yaş ortalamasının kuzu ve oğlak işletmesi sahiplerinden daha genç olması, buzağı işletmelerinde yeniliklere daha açık olduğu fikrini vermektedir.

Buzağı işletmelerinde yapılan anket çalışmasına göre yetiştiricilerin %57' si ilkokul, %10' u ortaokul, %27' si lise, %6' sının ise üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir. Kuzu işletmesi sahiplerinin eğitim seviyeleri % 87 ilkokul ve %13' ü ortaokul olarak tespit edilmiş ve oğlak işletmecilerinin ise eğitim seviyeleri % 46' sının ilkokul, %27' sinin ortaokul ve %27' sinin okuryazar olmadığı tespit edilmiştir. Yapılan bir çalışmada yetiştiricilerin gerek hayvancılık gerekse tarım açısından belirli bir düzeyde eğitim almalarının önemli olduğu belirtilmiştir (Hozman 2014). “Çumra ve Altınekin ilçelerinde (Konya) Bazı Süt Sığırtı İşletmelerinin Yapısal Durumu ve Sorunları” isimli araştırmada işletmelerdeki insanların %7,4' ünün okula

gitmemiş diğerlerinin ise lise ve ilkokul öğrenimi gördüğü tespit edilmiştir. Okula gidenlerin %72,2' sinin mezuniyetinin ilkokul olduğu bildirilmiştir (Sarı, 1998). Yapılan araştırmalar incelendiğinde yetiştiricilerin eğitim durumlarının genel olarak ilköğretim düzeyinde olduğu görülmekte ve bunun sonucunda hayvancılık sektöründeki yeniliklere ayak uyduramayan, yenilikleri takip edemeyen, yenilikleri göz ardı eden, ilkel metotlarla hayvancılıkla uğraşan, verim kaygısı çekmeyen, yaş ortalaması ileri vatandaşlarımızla hayvancılığımız yürütülmektedir (Savaş, 2016).

Buzağı beslenen işletmelerde yapılan anketlerde işletmelerin %53' ü bir yere danışarak işletmecilik yaptıklarını, %47' si ise danışmadan yaptıklarını bildirmişlerdir. Kuzu yetiştiricilerin %73' ü, oğlak yetiştiricilerinin ise %91' i kendilerinin hayvan besleme ve yetiştirme konularında yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olduklarını ve bir kuruma danışmadıklarını belirtmişlerdir. Karakaş Oğuz ve ark. (2013), çalışmalarında yetiştiricilerin hayvanların bakım ve beslenmesiyle ilgili en fazla veteriner hekimlere danıştıklarını (%27,9), veteriner hekimleri sırasıyla üniversite (%15,1) ve yem fabrikası temsilcilerinin (%12,8) izlediğini belirtmiştir. Yaptığımız çalışmada, Karakaş Oğuz ve ark. (2013), yaptığı çalışmanın aksine danışmadan yapılan yetiştiricilik daha fazla tespit edilmiştir. Yapılan başka bir çalışmada ise hayvan sağlığı ve koruyucu hekimlik konusunda duyarlı olan ve sürekli olarak teknik elemanlara danışan yetiştiricilerin daha başarılı olduğu bildirilmektedir (Armağan ve Oktay, 1999).

Buzağı yetiştiriciliği yapan işletmelerin %90' ının ek işi vardır. Buzağı işletmelerinde %47' lik bir kısım yetiştiricinin de yetiştiricilik dışında da bir gelirin olduğu belirlenmiştir. Kuzu yetiştiriciliği yapan işletmelerde ek iş yapanlar %47 çıkmıştır. Oğlak yetiştiriciliği yapan işletmelerde ek iş yapanlar %55 çıkmıştır. Oğlak yetiştiricilerinin %55' i yetiştiricilik dışında da bir gelirin olduğu ve bu gelirin 11 oğlak işletmesinde ortalama 1000 TL olduğu, %45' nin ise yetiştiricilik dışında bir gelirin olmadığı görülmüştür. Başka bir çalışmada Hozman (2014), yetiştiricilerin %63' ünün tarım dışı herhangi bir gelirin olmadığını, %13' ünün toplam gelirin %50' si, %24' nün ise toplam gelirin %25' i kadar gelirin olduğunu belirtmişlerdir. Kırsalda alternatif iş olanaklarının olmamasından dolayı yetiştiricilerin tarım dışında herhangi bir gelirlerinin olmamasına sebep olabilir.

Genel Tarım Sayımının 2001 yılındaki sonuçlarına göre “Türkiye’de işletmelerin ancak %2,4’ ünde hayvansal üretim yapılmaktadır. Türkiye’de sadece bitkisel üretim yapan işletmelerin oranı %30,2’ dir. Hem bitkisel hem de hayvansal üretim yapan işletmelerin oranı ise %67,4 olup, bunlar toplam arazinin %72,4’ üne sahiptir" (Anonim, 2010).

Buzağı işletmesi sahiplerinin %87’ sinin işletmede ikamet ettiği, %13’ ünün ise işletmede ikamet etmediği tespit edilmiştir. İşletmede ikamet etmeyenlerinde %75’ i her gün işletmeye gelmektedir. Hozman (2014), çalışmasında işletme sahiplerinin %78’ inin köyde, %2’ sinin kasabada, %8’ inin ilde, %12’ sinin ise ilçede ikamet ettiğini belirtmiştir. Bu durum araştırma bulgularımız ile benzerdir.

Buzağı işletmelerinde bulunan sığırların %22,88’ i dana, %18,60’ ı buzağı, %14,17’ si dişe, %0,16’ sı boğa, %12,28’ i kurudaki hayvanlardan ve %31,91’ i sağmal inekten oluşmaktadır. Uçak (1992), Samsun İlinde yaptığı çalışmada toplam sığır varlığının %42,5 inek, %28 dana, %19,4 buzağı, %7,4 dişe, %2,7 boğa olduğunu tespit etmiştir. Bu araştırmada tespit edilen buzağı, dana ve boğa oranları Uçak’ın (1992) bildirdiği oranlardan düşük, inek ve dişe oranları yüksek bulunmuştur.

Buzağı işletmelerinin sekiz tanesinde hayvanlar diyareden dolayı, üç işletmede doğum sonrası, iki işletmede döl tutmama, iki işletmede gebelik toksemisi, beş işletmede sakatlık- topallık, iki işletmede abomasum deplasmanı, bir işletmede hava şartlarından ve bir işletmede ölü doğum nedeniyle elden çıkartılmıştır. Altı işletmede ise herhangi bir sağlık nedeni ile hayvan çıkartılması yapılmamıştır. On beş tane kuzu işletmesinde yapılan anket sonucuna göre yılda dört hayvan sağlık nedeniyle işletmelerden çıkartıldığı tespit edilmiştir. Bunların %46,67’ si coenurosis, %20’ si sakatlık, %6,67’ si beslenmeden, %6,67’ si enterotoksemiden ve %6,67’ si zehirlenmeden kaynaklı işletmelerden çıkartılmıştır. İşletmelerin %13,33’ ünde ise herhangi bir hastalık meydana gelmemiştir. Oğlak İşletmelerinde ise çıkartılan hayvanların %50’ si diyare, %10’ u yaşlılıktan, %30’ u sakatlıktan ve %10’ u da zayıflıktan olduğu anlaşılmıştır.

Hozman (2014), çalışmasında yüz otuz üç işletmede anket yapmış ve iki işletmede (%1,5) asidozis, on yedi işletmede (%12,8) diyare, iki işletmede (%1,5) retentio secundinarium , bir işletmede (%0,75) ayak / tırnak hastalıkları (laminitis), seksen dört işletmede (%63,15) brucella, yüz otuz iki işletmede (%99,25) şap ve yedi işletmede (%5,3) ise tüberküloz olduğu anlaşılmıştır.

Barınak bölmelerinde yüksek yerleşim sıklığı, mikroorganizma popülasyonunu artırdığından meme, solunum yolu ve ayak hastalıkları gibi birçok hastalığa yol açtığı bildirilmektedir (Casamassima ve ark., 2001; Faerevik ve ark., 2005; Kaymakçı, 2010; Taşkın, 2014). Ayrıca, barınaklardaki gezinme ve dinlenme alanı yetersizliği gibi hayvan refahını olumsuz yönde etkileyen yapısal sorunlarında çoğu kez göz ardı edildiği belirtilmektedir (Caroprese, 2008). Nitekim, araştırma alanındaki barınaklarda saptanan yetersizlikler ve teknik eksiklik, Türkiye'nin çeşitli yörelerinde küçükbaş hayvancılık yapan yarı entansif ve ekstansif işletmelerin genelinde yaygın olarak görülmektedir (Acar ve Ayhan, 2012; Araç ve Daşkiran, 2010; Karaman ve ark., 2012).

Şekerden (1986), Amasya ilinde yaptığı çalışmada, şap hastalığının beslenme hastalığı olarak değerlendirilmemesine karşın bölgede en çok şap ve yanıkara, seyrek olmakla birlikte şarbon vakalarına rastlandığını bildirmiştir. Ancak şap hastalığının beslenmeyi dolaylı olarak etkilediği varsayılabilir. Çiftçilerin ellerinde bulunan saf kültür ırkı hayvanlar yetersiz beslenmeden dolayı daha kolay hastalığa yakalanmakta hayvan kayıpları ortaya çıkmaktadır. Beslenme hastalıkları dikkate alındığında yetiştiricilere hayvan hastalıkları konusunda eğitimlerin verilmesi faydalı olacaktır.

Buzağı işletmelerinde yaptığımız ankette gebe olan ineklere ortalama 11 kilogram kaba yem verildiği tespit edilmiştir. Bu bulduğumuz gebe ineklere verilen kaba yem ortalaması Ersoy (1994)' un Bursa merkezde yaptığı çalışmada tespit ettiği gebe ineklere verilen kaba yem miktarından daha azdır.

Ersoy (1994), Bursa merkezde ithal ineklerle çalışan işletmelerde yapmış olduğu çalışmada, hayvanlara verilen ortalama günlük kaba yem miktarını 1-3, 4-6,

7-10 ve 11+ baş kapasiteli işletmeler için sırasıyla; 14,0 kg, 11,1 kg, 9,1 kg. ve 15,1 kg olarak saptamıştır. İşletmelerde kaba yem çeşitleri itibariyle genel kullanım oranlarını saman %65,59, çayır otu %40,86, kuru yonca %22,58, mısır %23,65, hayvan pancarı %15,50, mısır silaj %8,60 ve fiğ %19,35 olarak hesaplamıştır. İşletme karı göz önünde bulundurularak yoğun yemler yerine kaliteli kaba yemler ile beslenmeleri aksi takdirde, zengin besleme uygulanan düvelerde yağlanma meydana gelebileceği ve bu durumun düvelerin damızlık değerini olumsuz yönde etkileyeceği bildirilmektedir (Işık, 1996). Anket yaptığımız tüm işletmelerde kaba yem kullanımı açısından, olumlu uygulamaların olduğu görülmekle birlikte, hala kısmen de olsa samanı tek çeşit kaba yem olarak kullanan işletmelerin olduğu görülmüştür.

Çalışmamıza materyal olan on beş kuzu işletmesinde işletmelerin %13,33' ü üç saat, %20' si dört saat %20' si sekiz saat ve %33,33' ü altı saat gebe koyunlarını otlattıklarını belirtmişlerdir. Akşam vaktinde ise işletmelerin otlatma saatleri değişiklik göstermektedir. Beş işletme (%33,33) sahibi gebe koyunlarını akşam otlatmadıklarını, işletmelerin %26,67' si beş saat otlatma yaptıklarını beyan etmişlerdir. Ortalama olarak işletmeler gebe koyunlarını sabah altı, akşam üç saat otlattıkları belirlenmiştir. Oğlak işletmelerinde sadece sabah en az beş saat beş km, en fazla dokuz saat on bir km otlatılma yapıldığı bulunmuştur.

Karakaş Oğuz ve ark. (2013), işletmelerde hayvanları meraya çıkarma oranının %16 olduğunu tespit etmiştir. Karakaş Oğuz ve ark. (2013), hayvanların merada kalma süresinin bir ay ile beş ay arasında dağılım gösterdiğini belirtmiştir. Bozkurt (2005), “ Şanlıurfa İli Merkez İlçede Süt Sığırcılığı Yetiştirme Sorunlarının Tarımsal Yayım Açısından Değerlendirilmesi” adlı araştırmada hayvanlarını merada otlatan yetiştiricilerin oranını %36 olarak bulmuştur. Bozkurt (2005), çalışmasında hayvancılıkla uğraşan yetiştiricilerin hayvanlarını merada otlatma konusunda daha bilinçli davranmaları gerektiğini ve mera ıslah çalışmalarının da etkisi ile hayvanlarını merada daha fazla otlattıklarını söylemiştir. Doğu Anadolu Bölgesi'nde hayvancılığın ön planda olmasının nedeni çayır-mera arazilerinin genişliğinden kaynaklandığı ve bölgedeki toplam alanın %61,1' ini çayır-meralar oluşturduğu ve ülkemiz mera arazilerinin %40,1' i bu bölgede bulunduğu belirtilmiştir (Çomaklı, 2001).

Başka bir çalışmada meraların yetersiz olduğunu belirten yetiştiricilerin %73,6' sı mera döneminde hayvanlarına yeme ek ilave yem verdiklerini, %26,4' ü ise mera döneminde ek yemleme yapmadıklarını belirtmiştir (Bayındır, 2008).

Karlı bir süt sığırcılığının alternatif yollarından biride hayvanların meradan yararlanmalarıdır. Süt sığırcılığında otlatmanın hayvan başına elde edilen gelirden % 64' e varan bir artışa neden olduğu belirtilmektedir (Rust ve ark., 1995). Hozman (2014), çalışmasında işletmelerin %80' i hayvanlarını meraya çıkarttığını, %1' i hayvanlarını meraya çıkarmadığını ve %19' u ise hayvanlarını kısmen meraya çıkarttıklarını belirtmiştir. Giresun yöresinde ise işletmelerin %86,3' ü hayvanlarını meraya çıkarmaktadır (Tugay, 2003).

Bayındır (2008), işletmelerde hayvanlara iki öğünden az yem veren işletme bulunmamasıyla birlikte, işletmelerin çoğunda (%72,5) hayvanlara günde üç öğün yem verildiğini belirtmiştir. Küçük işletmelerin %98,4' ü hayvanlarına günde iki öğünden fazla yem verirken, orta ve büyük ölçekli işletmelerde bu oran sırasıyla %80,0 ve %87,8 düzeylerinde olmuştur. Toplam karma rasyonun kullanıldığı süt işletmelerinde, iyi bir performansın sağlanması için günde iki kez yemleme yapılması önerilmekle birlikte, işgücü sıkıntısı olduğunda düşük verimli hayvanlarda günde bir kez yemlemenin sakıncasının olmadığı bildirilmektedir (Önol ve Akçay, 2005).

Karakaş Oğuz ve ark. (2013), yaptıkları çalışmada Burdur il merkezi, Bucak, Çavdır, Çeltikçi, Gölhisar, Karamanlı, Kemer, Tefenni, Yeşilova ilçe merkezleri ve yirmi dört köyde yaptıkları araştırmada toplam elli adet orta ölçekli süt sığırcılığı işletmesinde %24' ünün iki öğün ve %8' inin üç öğün yem verdiğini bildirmişlerdir. Bu sonuç yaptığımız çalışmadaki kaba yem ve konsantre yem (%90 iki öğün) verilme oranından azdır. İşletmelerin %68'i kaba yemi TMR olarak verdiğini bildirmiştir.

Bu çalışmada buzağı işletmelerinin %60' lık kısmını gebe ineklerine kesif yem olarak arpa ve fabrika yemini tercih etmişlerdir.

Tümer ve Ağmaz (1989), Ege bölgesinde yaptıkları anket çalışmasında işletmelerin %79,9' unda kesif yem olarak fabrika yemi, %46,4' ünde küspe, %18,3' ünde arpa ve %17' sinde mısır kullanıldığını saptamıştır. Bayındır (2008), işletmelerin %3,1' inin sağmal ineklere kesif yem kaynağı olarak karma yem (fabrika yemi), %9,3' ünün arpa, %44,9' unun kepek , %3,4' nün karma yem ve kepek, %4,2' sinin arpa ve kepek verdiklerini belirtmiştir.

Yapılan çalışmada buzağı işletmelerine gebe ineklere konsantre yem verilme sıklığı %90 oranında iki öğün olarak tespit edilmiştir.

Karakaş Oğuz ve ark. (2013), kesif yemin hayvanlara %64 oranında tam yemleme olarak kaba yemle birlikte gün boyu verildiğini saptamıştır.

Araştırmamıza konu işletmelerde yapılan anket sonuçlarına göre buzağı işletmelerinde sekiz ayrı firmanın yeminin kullanıldığını ve bunların %53' lük kısmını Ab Holding A.Ş. firmasını tercih ettiklerini belirtmiştir. Yem firmasına karar vermede genellikle kalitenin esas alındığı anketle de bildirilmiştir. Kuzu işletmelerinin %67' si Ab firmasını ve oğlak işletmelerinin (fabrika yemin kullandıklarını beyan eden 5 işletme) de tamamı Ab firmasının yemini kullandıklarını belirtmiştir. Buradan yetiştiricilerin kendi şehirlerinin firmasını tercih ettikleri anlaşılmıştır.

Karakaş Oğuz ve ark. (2013), işletmelerde on sekiz ayrı firmaya ait yemlerin kullanıldığını tespit etmiştir. İşletmelerde, konsantre yemleri kullanılan firmaların çeşitliliği yem fabrikaları arasında rekabetin yüksek olduğunu göstermesi bakımından önemli bir bulgudur.

Anket yaptığımız tüm buzağı işletmeleri gebe ineklerine ilave tuz verdiğini belirtmiştir. Tuz veren işletmelerin on sekiz tanesi sadece kaya tuzu verdiğini, sekiz tanesi sadece yalama taşı verdiğini, üç işletme kaya tuzu ve yalama taşı verdiğini ve bir işletmede yalama taşı ile birlikte yemin içinde ilave verdiğini belirtmiştir. Ayrıca kuzu ve oğlak işletmelerinin tamamı ilave tuz vermekte ve çoğunluğu yalama taşı olarak verdiğini belirtmektedir. Mineral kaynağı verilme durumu ise buzağı

işletmelerinde %63, kuzu işletmelerinde %53 ve oğlak işletmelerinde %73 olarak bulunmuştur.

Hayvanların tuz ve mineral ihtiyacının karřılanmaması hayvanlarda objeleri yalama iřteęinin artması, iřtah azalması, verim dūřuklūęu, būyūmede gerileme ve halsizlik gibi durumlar ortaya çıktıęı dūřūnūlūrse, sūt sıęırlarına 100 kg vūcut aęırlık iēin gūnde 46 g tuz verilmesi kaēınılmaz olmaktadır (řekerden ve Őzkūtūk, 1997). Bayındır (2008), ēalıřmasında iřletmelerin hayvanlarına mineral madde kullanım dūzeylerine bakıldıęında, iřletmelerin %89,1' nin hayvanlarına yalama tařı ve tuz verdiklerini, %10,9' nun hayvanlarına tuz veya yalama tařını hiē vermedięini bildirmiřtir.

Araştırmamızda buzağı işletmelerinde gebe ineklere yeme ek yem katkı maddesinin verme durumu ise %67 oranında vermediği tespit edilmiştir. Kuzu işletmelerinde vermeme oranı %80' e ve oğlak işletmelerinde ise bu oran %100' e çıkmaktadır.

Karakař Oęuz ve ark. (2013), işletmelerin yem katkı maddesi kullanma durumunu incelemiş ve ēalıřmamızda çıkan yem katkı maddesi vermeme oranından daha fazla verme oranı tespit edilmiştir. Buna gōre işletmelerin %60' ında yem katkı maddesi kullanıldığı, kullanılan yem katkı maddesinin %57,6' sının vitamin ve mineral katkıları olduğu ortaya çıkmıştır. Bakır ve Han (2014), Yalova ilindeki sūt sığırcılığı işletmelerin sadece % 15,9' unda yem katkı maddesi kullanıldığını belirlemişlerdir. Yalova ilindeki ēalıřma ise Bozkurt ilēesindeki ēalıřmada bulunan yem katkı maddesi verme oranından dūřuk çıkmıştır.

Bozkurt İlēesinde yaptığımız ēalıřmada yetiştiricilerimizin %79' u ineklerini doğuma altmış gūn kala kuruya aldıklarını bildirmişlerdir.

Akman ve Özder (1992), Tekirdağ ilinde ithal ineklerle ēalıřan işletmelerin durumu ve sorunları isimli araştırma işletmelerin %72' sinde doğumdan iki ay diğerlerinin daha erken kuruya alınmakta olduklarını bildirmiştir. Bu oran yaptığımız ēalıřmada tespit ettiğimizden azdır.

Şevik (2017), çalışmasındaki işletmelerde sağmal ineklerin kuruya alma süresinin, % 2' sinin doğuma kırk beş gün kala, % 48' inin doğuma altmış gün kala, % 34' ünün doğuma yetmiş beş gün kala, % 14' ünün doğuma doksan gün kala , % 2' sinin doğuma yüz ya da daha fazla gün kala kuruya ayrıldığını bildirmiştir. Yetiştiricilerin yarıya yakını kuruya alma süresini altmış gün kala uygulasa da bu durum daha fazlası buna uymalıdır, bundan dolayı konu üzerinde eğitim çalışmalarında daha fazla durulması gerektiğini belirtmiştir.

Çalışmamızda buzağı işletmecilerin %6,67' sinin yeni doğan buzağılarını anasından ayırmadıklarını, buzağının anasını emdiklerini ve %93,33' ü ise yeni doğan buzağılarını anasından ayırdıklarını, buzağının anasını emmediklerini belirtmiştir. Buzağıyı ayırıyoruz diyen yirmi sekiz işletmenin hepsinin de ayırma işlemini hemen yaptıkları tespit edilmiştir. Kuzu işletmecileri yeni doğan kuzularını doğduğunda annelerinden ayırmamaktadır. Ayırma işlemini on beş kuzu işletmesinden beş tanesi yirmi gün sonra, dördü on gün sonra, ikisi yedi gün sonra ve geriye kalan dört işletmede ise üç gün, otuz gün ve altmış gün sonra yapıldığını belirtmişlerdir. Oğlak işletmecileri işletmelerinin %90,91' de doğumdan sonra oğlakları annelerinden hemen ayırmamaktadır. Hemen ayırmakta olan kısım %9,09' dur. Kuzu işletmelerinde üç işletme, oğlak işletmelerinde bir işletme hiçbir zaman kuzuları ve oğlakları annelerinin yanından ayırmadığını belirtmiştir.

Hozman (2014), işletmecilerin %51' inin yeni doğan buzağılarını anasından ayırmadıklarını, buzağının anasını emdiklerini ve %49' u ise yeni doğan buzağılarını anasından ayırdıklarını, buzağının anasını emmediklerini belirtmiştir.

Yaptığımız çalışmada yetiştiricilerin tamamı buzağılarına ağız sütünü doğumdan sonra ilk bir saat içerisinde verdiklerini belirtmişlerdir. İncelenen işletmelerde yetiştiricilerin buzağılara ağız sütünün verilme zamanı oldukça olumlu bulunmuştur. Kuzu ve oğlak işletmeleri hemen ağız sütünü verdiklerini bildirmişlerdir.

Kara ve ark. (2007a), tarafından Erzurum, Kars, Ardahan ve Ağrı illerini kapsayan, üreticilerin hayvan besleme alışkanlıkları ve hayvancılıkla ilgili

problemlerinin incelendiği çalışmada, işletmelerin %89' unda buzağılara doğumdan hemen sonra ağız sütü verildiği, diğer işletmelerde ise ishal yaptığı gerekçesiyle buzağılara ağız sütü verilmediği ve buzağılara ortalama 13 hafta süt verildiği belirlenmiştir. Bayındır (2008), yetiştiricilerin %66,7' si buzağılarına ağız sütünü doğumdan sonra ilk bir saat içerisinde, yetiştiricilerin %26,1' i doğumdan sonraki ilk iki saat içerisinde ve %6,5' i doğumdan sonra ilk üç saat içerisinde verdiklerini belirtmiştir.

Yaptığımız çalışmada doğumdan sonra buzağılara ağız sütünün verilme zamanı Kara ve ark, (2007a) 'nın ve Bayındır (2008)' in çalışmalarından daha olumlu bulunmuştur.

Çalışmamızdaki buzağı işletmecilerinde buzağılara verilen süt ikame yemi kullanma oranı %6,7 olarak tespit edilmiştir. Oğlak ve kuzu işletmecilerinde ise süt ikame yemi kullanan işletme olmadığı anlaşılmıştır. Karakaş Oğuz ve ark. (2013), Burdur bölgesinde yaptıkları araştırmada, işletmelerde buzağı beslemede süt ikame yemi kullanım oranının son derece sınırlı olduğunu (%18) tespit etmiştir. Soydam (2018), işletmelerin yeni doğan buzağılara buzağı maması (süt ikame yemi) vermediklerini beyan etmiştir. Bu durum buzağı mamasının maliyeti ile ilgili olabilir.

Anket uyguladığımız otuz buzağı işletmesinde kolostrumun fazla olan kısmının değerlendirilmesi konusunda sorulan soru neticesinde %6,7' lik kısım kendilerinin kullanarak değerlendirdiğini bildirmiştir.

Karakaş Oğuz ve ark. (2013), kolostrum fazlasının, işletmelerin %28' inde dökülerek önemli bir ekonomik değerin boşa harcandığı, geri kalan %72' sinde ise farklı yöntemlerle değerlendirildiği belirlemiştir. Bu yöntemler; diğer buzağılara içirme (%34), diğer evcil hayvanlara içirme (%16) ve evde kullanım (%10) şeklinde sıralanmaktadır. Burdurda yapılan çalışmada, Bozkurt'ta yaptığımız çalışmanın sonucundan daha yüksek oranda fazla kolostrumun kullanıldığı anlaşılmış ve bu durum olumlu bulunmuştur.

Buzağların sütten kesimini işletmelerin %53,33' ü doğumdan iki ay sonra ve %46,67' si doğumdan üç ay sonra yaptıklarını belirtmişlerdir. Yörede erken sütten kesme görülmemektedir. Buzağı işletmecilerinin %86,67' si yaşına bakarak sütten kestiklerini, %10' u kaba yem tüketimine göre ve %3,33' ü ise konsantre yem tüketimine göre sütten kesmeye karar verdiklerini belirtmiştir. Oğlak ve kuzu işletmelerinin tamamı hayvanların yaşına bakarak sütten kestiklerini bildirmiştir.

Hozman (2014), buzağların sütten kesimini işletmelerin %4,5' i doğumdan bir ay sonra, %90,25' i doğumdan iki ay sonra, %4,5' i doğumdan üç ay sonra ve %0,75' i ise doğumdan dört ay sonra yaptıklarını belirtmişlerdir. Karakaş Oğuz ve ark. (2013), inceledikleri işletmelerde buzağları sütten kesme yaşının ortalama yetmiş yedi gün olduğunu saptamıştır. İşletmelerin yarısının buzağları, konsantre yem tüketim miktarını dikkate alarak sütten kestikleri belirlemiştir. Tugay ve Bakır (2008), çalışmalarında Giresun ilindeki işletmelerin %47,5' inin iki aydan önce, %41' inin üç- dört ay, %11,5' inin dört beş ay ve üzeri sürede buzağları sütten kestiklerini tespit etmiştir.

Yapılan çalışmada buzağı işletmelerin %73' ü süt emme döneminde buzağı başlangıç yemi verdiğini bildirmiştir. Kuzu işletmelerinin %93' ü kuzu başlangıç yemi verdiğini ve oğlak işletmelerinin ise %45' i süt emme döneminde yem vermediklerini bildirmiştir.

Buzağlarda süt emme ve sonraki dönemlerinde, buzağı büyütme yemlerinin kullanılması hayvanın artan besin madde ihtiyaçlarının karşılanması yanında, ekonomik değeri yüksek olan sütün insan beslenmesinde kullanılmasına olanak sağlayacağı bildirilmektedir (Sevgican, 1996). Karakaş Oğuz ve ark. (2013), işletmelerin %47,4' ünde süt emme döneminde buzağlara başlangıç yemi verilmektedir, bunun artırılması gereklidir.

Anket yapılan otuz işletmede buzağlara ortalama olarak 3,5- 4 haftada kaba yem vermeye başlanmaktadır. Otuz buzağı işletmesinden iki tanesi buzağlara hiç kuru ot vermediğini bildirmiştir. On beş tane işletmeci kuru otu buzağların önüne sürekli koyduğunu ve buzağların kuru otu istedikleri kadar tükettiğini

belirtmişlerdir. Kuzu işletmelerinde buzağı işletmecileri gibi çoğunluğu ilk hafta içinde kuzularına kaba yem yedirmeye başlamaktadır. İşletmelerin iki tanesi kaba yemi kuzulara hemen verdiğini, on tanesi onuncu gün kuzulara kaba yem verdiğini, iki işletmede yirminci gün ve bir işletmede otuzuncu gün kuzularına kaba yemi verdiğini bildirmişlerdir.

Hozman (2014), buzağılara kaba yem olarak kırk sekiz işletme (%36,1) yonca verdiklerini, kırk dokuz işletme (%36,85) saman verdiklerini, otuz beş işletme (%26,3) kuru çayırotu verdiklerini ve bir işletme (%0,75) ise saman, yonca, kuru çayırotu ve silaj dışındaki yemleri verdiklerini belirtmiştir. İşletmelerin tamamı kaba yem olarak silajı buzağılarına vermediklerini belirtmiştir. Saman gibi kötü kaliteli yemler ile sulu kaba yemler, taze çayır ve mera otları ile silajlar buzağı 2,5-3 aylık yaşa gelinceye kadar tüketime sunulmamalıdır (Hozman, 2014). Samanın diğer kaba yemler içerisinde daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Bu da yetiştiricilerin yanlış ve eksik bilgiye sahip olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Elmaz ve ark. (2010), Burdur ilinde süt sığırı işletmelerinde buzağılara yem verme yaşının bir haftalık yaştan dört haftalık yaşa kadar uzadığını saptamışlardır. Mevcut araştırmada işletmelerin buzağılarına kaba yem yemeye başlatma yaşı geniş bir yayılım göstermekte ve çoğunlukla bir aydan sonra başlamaktadır. Karakaş Oğuz ve ark. (2013), tarafından yapılan çalışmada Burdur ili işletmelerinde buzağılara kaba yemin ilk yedirilme yaşının ortalama 38 gün olduğu, ancak yayılımın dört gün ile doksan gün arasında değiştiği belirlenmiştir.

Yaptığımız çalışmada işletmelerin yirmi dokuz tanesi buzağı başlangıç yemi vermektedir. Çalışma grubumuzdaki işletmelerin dört tanesi (%13,79) ilk gün buzağı başlangıç yemini verdiklerini belirtmişlerdir. İki işletmeci (%6,9) ikinci gün, dört işletmeci (%13,79) üçüncü gün verdiklerini belirtmişlerdir. Bunların haricinde sekiz işletmede ise yedinci gün verildiği, üç işletmede on dördüncü gün verildiği tespit edilmiştir. İki işletme sahibi ise beşinci gün başlangıç yemi verdiğini belirtmiştir. Geriye kalan dört işletmede ise onuncu, on beşinci, yirminci ve otuzuncu gün verildiğini belirtmişlerdir. Ortalama yedinci gün buzağılarına buzağı başlangıç yemi verdikleri tespit edilmiştir.

Hozman (2014), işletmelerin tamamı buzağı başlangıç yemi kullandıklarını, %1,5' i buzağı başlangıç yemi vermeye bir günlük yaşta başladıklarını ve %98,5' i ise buzağı başlangıç yemi vermeye altı ve yedinci günden itibaren başladıklarını belirtmişlerdir. İşletmeler buzağılara birinci günden itibaren buzağı başlangıç yemi vermektedirler ki, bu normalden oldukça erkendir. Buzağı başlangıç yeminin onuncu günden itibaren ikinci ayında sütten kesilen buzağılara verilmesi önerilmektedir (Tüzemen ve Yanar, 2004). Kum (2006), çalışmasında buzağılara dördüncü haftadan itibaren buzağı başlangıç yemi verildiğini bildirmektedir.

Buzağılara başlangıç yemi veren yirmi dokuz işletmenin hangi ayda bu yemi kestiklerine dair verdikleri bilgilere göre işletmelerin %34,48' i dördüncü ay, %31,03' ü ikinci ay, %24,14' ü üçüncü ay kestiklerini ve %10,34' ü ise bu aylarda kesmediklerini belirtmiştir. On tane buzağı işletmesi dördüncü aydan itibaren buzağı büyütme yemi verdiğini, dokuz tane işletme üçüncü aydan itibaren, yedi tane işletme de ikinci aydan itibaren ve dört işletme ise bu ayların dışında verdiğini bildirmiştir. Buzağı işletmecilerinden on iki işletme buzağı büyütme yemini buzağılarına yediği kadar verdiğini söylemiştir. Bir işletme 500 g verdiğini, beş işletme 1 kg verdiğini, altı işletme 2 kg verdiğini ve iki işletmede 3 kg verdiğini belirtmiştir. Bunların dışında iki işletmeci büyütme yemini 4 kg verdiğini, bir işletmede 6 kg ve bir işletmede 8 kg verdiğini beyan etmiştir. İşletmelerin yarısından fazlası altıncı ayda kestiklerini belirtmişlerdir. Dört, beş ve altı ayın dışında yemi kesen işletmelerin sayısı ise on birdir. Bir işletmede dördüncü ayda, bir işletmede beşinci ayda büyütme yemini kestiğini bildirmiştir.

Bayındır (2008), işletmelerin %91,3' ünde buzağılara buzağı büyütme yemi verilmediğini, sadece %8,7' sinde verildiğini belirtmiştir. Buzağı büyütme yeminin en yüksek oranda (%12,9) küçük işletmelerde kullanıldığı görülmüştür. Yetiştiricilerin birçoğunun buzağı büyütme yemini bilmemeleri veya bilgisi olanların ise yemin pahalı olmasından dolayı kullanamadıkları düşünülmektedir. Buzağı büyütme yeminin işletmelerde ilk kullanım yaşının yaklaşık iki buçuk ay olduğu bunda işletmelerde kullanımının yaklaşık bir ay ile dört ay arasında dağılım gösterdiği saptanmıştır (Karakaş Oğuz ve ark. 2013).

Anket çalışmamızda otuz buzağı işletmemizin yirmi sekiz tanesi (%93,33) buzağılara yem katkı maddesi vermediklerini belirtmişlerdir. İki işletmede ise buzağılara yem katkı maddesi verilmektedir.

Karakaş Oğuz ve ark. (2013), işletmelerin %60' ında yem katkı maddesi kullanıldığı, kullanılan yem katkı maddesinin %57,6' sının vitamin ve mineral katkıları olduğunu belirtmiştir. Bakır ve Han (2014), Yalova ilindeki süt sığırcılığı işletmelerinin % 15,9' unda yem katkı maddesi kullanıldığını belirlemiştir. Soydam (2018), işletme büyüklüğü arttıkça özellikle ilave vitamin katkı kullanımının arttığını belirtmiştir.

Buzağı işletme sahiplerine sorduğumuz buzağılara uygulanan uygulamalarla ilgili soruda işletmelerin on tanesinde sadece bakanlığın yaptığı aşılardan (Şap, Brucella ve Veba) uygulandığı, beş işletmede bakanlık aşısı ve septisemi aşısı yapıldığı, beş işletmede bakanlık aşısı, septisemi ve vitamin kompleksi uygulandığı ve üç işletmede vitamin kompleksi ile bakanlık aşısının uygulandığı belirlenmiştir. Ayrıca kalan yedi işletmede tablodaki belirtilen uygulamaların yapıldığı belirtilmiştir. Dört işletmede vitamin B uygulandığı tespit edilmiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Denizli İli Bozkurt İlçesi işletmelerinde yapılan anket çalışması neticesinde elde edilen sonuç ve öneriler aşağıda verilmiştir:

1- Bozkurt' ta gerçekleştirilen bu çalışma yetiştiricilerin uygulamalarını tespit etme ve yerinde görme, olumlu ve olumsuz yönleri yetiştiricilerle paylaşma noktasında faydalı bir çalışma olmuştur.

2- Denizli İli Bozkurt İlçesi'ndeki buzağı, kuzu ve oğlak yetiştiricilerine yaş durumu olarak bakıldığında çoğunun orta yaş üstü olduğu görülmüştür. Yaş arttıkça uygulanan tekniklerden vazgeçmek daha da zorlaşmaktadır, bundan dolayı eğitimlere daha genç nüfusun katılması sağlanmalıdır.

3- Denizli İli Bozkurt İlçesi'ndeki buzağı, kuzu ve oğlak işletmecilerin eğitim durumuna bakıldığında işletme sahiplerinin eğitim seviyesinin genel olarak düşük olduğu görülmüştür. Eğitim seviyesinin yüksek olmamasının üretimde geleneksel yöntemlerin yaygın olarak kullanılmasına neden olduğu görülmüştür. Araştırmamızdaki işletmecilerin çoğunun ilkokul mezunu olmasından dolayı eğitimin daha kapsamlı ve teknik bilgileri açıklayıcı şekilde verilmesi zorlaşmaktadır. Ayrıca işletme sahiplerinin gelişime ve yeniliklere açık olmaması engelleyici bir sorun olarak görülmektedir. Hayvancılık işletme sahiplerinin hayvanlarını kendi bilgi ve tecrübelerine göre beslemeleri nedeniyle doğru bilinen yanlışlar fark edilememektedir. Yetiştiricilerimizin bilinçlendirilmesi için yetiştiricilere verilen kursların arttırılması gerekmektedir.

4- Yetiştiricilerin hayvanların bakım ve beslenmesiyle ilgili en fazla danıştıkları yerin yem fabrikası (%37) olduğu görülmüştür. Bu nedenle sahadaki ve yem sektöründeki Veteriner Hekimlerin ve zooteknistlerin hizmet içi eğitimden geçirilmesi önem taşımaktadır. Yetiştiricilerin çocuk sayısı genelde iki ve üç aralığındadır. Bunun sebepleri ise sanayileşme etkisinde köyden kente göç ile işletmecilerin çocuklarını yetiştiricilik işinden uzak tutma ve iyi bir eğitim aldırma çabasıdır.

5- İşletmede çalışan aile bireyi sayısı incelendiğinde, işletmeler aile işletmesi olduğu için köyde yaşayan aile bireylerinin tamamına yakınının işletmede çalıştığı ortaya çıkmaktadır.

6- İlçede işletmelerin çoğunlukla küçük işletme statüsünde olması, işletmelerin gerekli teknolojileri kullanmalarını ekonomik olarak engellemektedir. İlçedeki büyük işletmelerin başarılı olmak ve ekonomik açıdan kendini geliştirebilmek için yeterli bilgi düzeyi olan ara elemanlar çalıştırmaları gerekmektedir.

7- İşletme kapasitelerinin buzağı işletmelerinde çoğunluğunun yirmi altmış arası olduğu görülmektedir. Yeni yatırımlar ile bu kapasitenin arttırılabileceği düşünülmektedir. Kuzu ve oğlak işletmelerinde toplam hayvan sayısının ortalama yüz yetmiş, iki yüz yetmiş arasında olduğu tespit edilmiştir. Buzağı işletmelerinde sağlıklı hayvan sayısının çoğunlukla on ve otuz hayvan olduğu tespit edilmiştir. Sağılan hayvan sayısı şartlara göre değişime uğramaktadır.

8- İşletmelerin kuruluş amacı genelde geçimi sağlamaya yöneliktir. Küçük bir kısmı kendilerine ek gelir sağlamak için süt sığırcılığına yönelmiştir. İşletmeciler kuruluş sermayesi olarak genelde kendi öz sermayelerinden yararlanmıştır. Burada babadan oğula geçen bir yetiştiricilik olduğu söylenebilir.

9- İşletme sahiplerinin ek gelir kaynakları incelendiğinde büyük bir kısmının bitkisel üretim de yaptığı görülmüştür. Bitkisel ve hayvansal üretimin birlikte olması yıl içerisinde nakit ihtiyacını karşılama açısından önemlidir.

10- İşletmelerin çoğunluğu yerleşim yeri içindedir. İşletmelerin köyün içinde olması, ulaşılabilirlik, erken müdahale şansı, yem taşıma ve sütü kooperatife teslim etme gibi durumlarda işgücünden tasarruf sağlamaktadır.

11- Buzağı işletmelerinin yirmi dokuz tanesinde süt emme döneminde buzağılara başlangıç yemi verilmektedir.

12- İşletmelerde hayvan besleme hatalarından kaynaklanan hastalıklardan en yaygın olanının buzağı ishalleri olduğu ve bunu mastitisin izlediği tespit edilmiştir. Uygulanacak koruyucu hekimlik tedbirleriyle bu hastalıkların insidensinin düşürülebileceği görülmüştür.

13- İşletmelerin çoğunluğu yemi elle dağıtmaktadır. İşletmelerde büyük çoğunlukla günde iki kere yemleme tercih edilmektedir.

14- İşletmelerin yarıya yakınında kuruya alma süresi doğuma altmış gün kaladır. Diğer işletmelerinde kuruya alma süresini doğuma altmış gün kala olarak uygulamasını sağlamak gerekmektedir.

15- İşletmelerde buzağı besleme yöntemi olarak büyük çoğunluğunun biberonu tercih ettiği, bunun da doğrudan anadan emen buzağılara göre ananın meme sağlığı açısından daha sağlıklı olduğu bilinmektedir. Anadan emen buzağının ananın meme kısmında deformasyonlara yol açtığı ve körelmelere sebep olduğu söylenebilmektedir.

16- İşletmelerde buzağıyı süttten kesme süresinin altmış gün olduğu söylenebilir. Yetiştiricilerin ideal gün sayısına uymasını sağlamak için çalışmalarda bulunmak gerekmektedir.

17- İşletmelerin çoğu buzağıya sıvı gıda olarak süt vermektedir. Bazı yetiştiriciler ise süt ikame yemi tercih edebilmektedir. Yetiştiricilerin çoğu mamanın süttün yerini dolduramayacağını söylemektedir. Süt doğal bir gıda maddesi olduğu için tercih edilmesi uygundur. Fakat buzağılara doğumdan sonra dördüncü günden itibaren ad libitum buzağı başlangıç yemi verilmelidir. Üçüncü ayda buzağı büyütme yemi verilmelidir. İşletmelerin tamamının üretimi arttırmak için bu uygulamayı yapmasını sağlamak gerekmektedir. Kaba yemin verilmesi ise altıncı haftadan itibaren yulaf kuru otu yada yonca kuru otu ile başlanır. Üç aydan önce saman, silaj, posa verilmez.

18- Süt sağım yöntemi olarak işletmelerin büyük çoğunluğu seyyar süt sağım makinesi kullanmaktadır. Yetiştiricilerin büyük çoğunluğu günde iki kez sağımı tercih etmektedir. Böylece meme deformasyonu, enerji kaybı önlenabilir ve işgücünden kazanç sağlanabilir. Sağım öncesi meme temizliği mastitis gibi meme hastalıklarını ve süte mikroorganizmaların bulaşmasını önlemede en önemli unsurdur.

Sonuç olarak işletmelerde yüksek verimli ve sağlıklı yetişkin inek, besi sığırı, koyun ve keçilerimizin olmasını istiyorsak, buzağı, kuzu ve oğlakların yetiştirilmesi ve özellikle beslenmesine dikkat ve özen gösterilmelidir. Devletin teşvik ve kredi imkânlarıyla işletmeler hem üretimde daha özenli olmakta hem de yeniliklerden yararlanma imkânları doğmaktadır. Tarım ve Orman Bakanlığı'nın ilgili birimleri, Üniversitelerin Veteriner Fakülteleri ile diğer bakanlıklarla ortak çalışarak eğitim, yayım, destekleme vb. yollarla yetiştiricinin her yönden gelişmesini ve kalkınmasını sağlayabilmektedir. Küçük işletmelerin kalkınması ile Türkiye'de kalkınabilmektedir.

KAYNAKLAR

- Acar, M. ve Ayhan, V., (2012).** Isparta İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği üyesi keçicilik işletmelerinin mevcut durumu ve teknik sorunları üzerine bir araştırma. *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi* **5 (2)**, 98-101.
- Akman, N., Alpan, O., Eliçin, A., Ertuğrul, M., (1991).** Türkiye’de Hayvan Islahı, Sorunlar ve Öneriler. **1. Hayvancılık Kongresi**, Ankara. 511-521.
- Akman, N., Özder, M., (1992).** Tekirdağ ilinde ithal ineklerle çalışan işletmelerin durumu ve sorunları. Trakya Bölgesi 1. Hayvancılık Sempozyumu, Hasat Yayıncılık, Tekirdağ.
- Anonim (2006).** IX. Kalkınma Planı, Hayvancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.
- Anonim (2011c).** Zirai ve iktisadi Rapor 2007-2010, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Yayın No:280.
- Anonim, (2004).** Hayvan ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği ve Sağlığı. II.Tarım Şurası, IV.Komisyon Raporu, Tarım ve Köyışleri Bakanlığı, Ankara.
- Anonim, (2010).** Devlet İstatistik Enstitüsü Genel Tarım Sayımı.
- Araç, B. ve Daşkiran, İ., (2010).** Diyarbakır ili keçicilik işletmelerinin yapısal özellikleri. *Tekirdağ Ziraat Fak. Dergisi* **7(3)**, 173-179.
- Armağan, G., Oktay, E. (1999).** Aydın Yöresinde Süt Sığırcılığı Yapan İşletmelerin Bazı Yapısal Özellikleri ve Planlaması Üzerine Bir Araştırma. **Uluslararası Hayvancılık 99 Kongresi**, 21-24 Eylül 1999, İzmir.
- Bakır, G., Han, F., (2014).** Yalova İlindeki Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Yapısal Özelliklerini Etkileyen Faktörler: Yem ve Besleme Alışkanlıkları. *Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi*, 11, 55-62.
- Bayındır, A. (2008).** *Van İlinde Büyükbaş Hayvan İşletmelerinde Bakım Besleme Yöntemlerinin Belirlenmesi ve Çiftçilerin Hayvan Besleme Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Tespit Edilmesi.* Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Zootekni Bölümü, Yemler ve Hayvan Besleme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), Van.
- Bozkurt, M. (2005).** *Şanlıurfa İli Merkez İlçede Süt Sığırcılığı Yetiştirme Sorunlarının Tarımsal Yayım Açısından Değerlendirilmesi Yüksek Lisans Tezi.* Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı.
- Caroprese, M. (2008).** Sheep housing and welfare. *Small Ruminant Research* **76**, 21-25.

Casamassima, D., Sevi, A., Palazzo, M., Ramacciato, R., Colella, G.E. and Bellitti, A., (2001). Effects of two different housing systems on behavior, physiology and milk yield of Comisana ewes. *Small Ruminant Res.* **41**, 151-161.

Çomaklı, B., (2001). Doğu Anadolu Bölgesinde çayır-mera durumu ve bölge hayvancılığının gelişmesindeki önemi. Türkiye'nin Sorunlarına Çözüm Konferansları-IV, s:1-9, 22 Mayıs, 2001, Erzurum.

Elmaz, Ö., Saatçı, M., Özçelik, M., Sipahi, C., (2010). Burdur İli Süt Sığırcılığı ve Özellikleri. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi 0038-NAP-08 no'lu BAP projesi, Burdur.

Emsen, H., (1992). Hayvan Yetiştirme İlkeleri. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, No:720, Ders Kitapları Serisi No:62, Erzurum. 231.

Ersoy, K., (1994). Bursa İli Merkez İlçede Bulunan ve İthal İneklerle Çalışan İşletmelerde Bakım, Besleme, Yönetim ve Ahır İçi Koşulların Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Basılmamış, Bursa.

Faerevik, G., Andersen, I.L. and Boe, K., (2005). Preferences of sheep for different types of pen flooring. *Applied Animal Behaviour Sci.* **90**: 265276.

Hozman, S.B., (2014). Sivas İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Üye Süt Sığırcılığı İşletmelerinde Hayvan Besleme Uygulamaları. Aydın Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 144s. Aydın.

Işık, N., (1996). Büyük ve Küçükbaş Hayvan Besleme. A Ü, Ziraat Fak., Yay. No: 1444, Ankara. 65-185.

Kara, A., Kadioğlu, S., Küçüközdemir, A., Küçük, N., (2007a). Kuzeydoğu Anadolu Tarım İşletmelerinde Hayvan Sağlığı Problemleri. 5. Ulusal Zootečni Kongresi Bildirileri. 5-8 Eylül, Van. 138.

Kara, A., Kadioğlu, S., Özlütürk, A., Dursun, E., Göçmez, Z., (2007b). Kuzeydoğu Anadolu da Çiftçilerin Hayvan Besleme Alışkanlıkları ve İlgili Problemler. 5.Ulusal Zootečni Kongresi Bildirileri. 5-8 Eylül, Van. 140.

Karademir, B., Saatçı, M., Karademir, G., (2005). Kuzey-Doğu Anadolu'da Kış Mevsimi Süresince Sağlık ve Verimle İlişkili Sığırların Bakım Koşulları. *Ankara Üniv. Vet. Fak. Dergisi.* **52**, 39-43.

Karakaş Oğuz, F., Oğuz, M.N., Sipahi, C., (2013). Burdur İli Süt Sığırcılık İşletmelerinde Hayvan Besleme ve Beslenme Hastalıklarına İlişkin Yapısal Durum. *Veteriner Hekimler Derneği Dergisi*, **842**, 7-19.

Karaman, S., Ulutaş, Z., Şirin, E. ve Aksoy, Y., (2012). Tokat yöresindeki ağılların yapısal ve çevre koşulları yönünden durumu ve geliştirme olanakları üzerine bir araştırma. *GOÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, **29 (2)**, 29-41.

Kayısoğlu, B., Ülger, P., Eker, B., Tan F., (1994). Tekirdağ İlinde Hayvancılıkta Mekanizasyon Düzeyinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma. *Tekirdağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, **31(2)**, 125-130.

Kaymakçı, M., (2010). İleri Koyun Yetiştiriciliği. Genişletilmiş Üçüncü Baskı, Bornova-İzmir.

Kılıç A, Polat M, Özkul H (2002). Buzağı, Düve ve Boğaların Beslenmesi, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, No: 548, 216 sayfa, Bornova, İzmir.

Koyuncu, E., Pala, A., Savaş, T., Konyalı, A., Ataşoğlu, C., Daş, G., Ersoy, İ.E., Uğur, F., Yurtman, İ.Y. ve Yurt, H.H., (2006). Çanakkale koyun ve keçi yetiştiricileri birliği üyesi keçicilik işletmelerinde teknik sorunların belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Hay. Üret.* 47(1): 21-27.

Koyuncu, M., (2005). Keçi yetiştiriciliğinin dünya ve Türkiye stratejileri. Süt Keçiciliği Ulusal Kongresi, Bildiriler, 26-27 Mayıs 2005, İzmir, 59-65.

Kum, G., (2006). *Antalya İli Holstein Irkı Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Üye İşletmelerin Mevcut Durumu, Besleme Alışkanlıkları ve Sorunları.* Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Basılmamış, Van.

Kutlu, H. R., Gül, A., Görgülü, M., (2003). Türkiye Hayvancılığının Sorunları Ve Çözüm Yolları. **II. Ulusal Hayvan Besleme Kongresi**, 18-20 Eylül, Konya. 147-152.

Mutaf, S. ve Sönmez, R., (1984). Hayvan Barınaklarında İklimsel Çevre ve Denetimi. Ege Üniv., Ziraat Fak., Yay.: 438, İzmir.

Önol, G.Ö., Akçay, H. (2005). Süt Sığırlarının Yemlenmesinde Toplam Karışım Rasyonunun Kullanımı. **III. Ulusal Hayvan Besleme Kongresi**, 7-10 Eylül, Adana. 403-407.

Özcan, L., (1990). Koyunculuk. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Yayın No: 343, Ankara.

Özder, M., Kaymakçı, M., Taşkın, T., Köycü, E., Karaağaç, F. and Sönmez, R., 2004. Growth and milk yield traits of Türkgeldi sheep type. *Tr. J. Vet. Anim. Sci.* **28(1)**, 195-200.

Özsan, S. (1988). *Sivas İli Sığırcılık İşletmelerinde Uygulanan Bakım ve Beslenmenin Uygulanması.* Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Zootekni Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), İzmir.

Rust, J. W., Sheaffer, C. C., Eidman, V. R., Moon, R. D., Mathison, R. D., (1995). Intensive Rotational Grazing for Dairy Cattle Feeding. *American Journal of Alternative Agriculture*, **10(4)**, 147-151.

Sarı, S., (1998). *Çumra ve Altınekin İlçelerinde (Konya) Bazı Süt Sığırı İşletmelerinin Yapısal Durumu ve Sorunları.* Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Zootečni Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), Konya.

Savaş, S., (2016). *Rize İlinde Yapılan Süt Sığırcılığının Mevcut Durumunun Araştırılması.* Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hayvan Besleme ve Besleme Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

Sevgican, F., (1996). Ruminantların Beslenmesi. I. Baskı. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Yayın No:524, İzmir.

Sezgin, A., Z. Yurttaş and F. Yavuz, (2008). Erzurum İlinde Uygulanan Hayvancılığa Yönelik Çiftçi Eğitimi Projelerinin Karşılaştırmalı Analizi. *Turkish Journal of Agricultural Economics*, **14(2)**, 75–85.

Şekerden, Ö. (1986). Amasya İlinde Süt ve Besi Sığırcılığının Durumu, Sorunları ve Çözüm Yolları. **Amasya Tarım Sempozyumu**, Amasya Valiliği Yayınları, 3; 191-215, Amasya.

Şekerden, Ö., Özkütük, K. (1997). Büyükbaş Hayvan Yetiştirme. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: C-122, Adana. 162-233.

Şevik T, (2017). *Edirne İli Lalapaşa İlçesi Süt Sığırcılığı Eğitiminin Tarımsal Yayım Açısından Değerlendirmesi Yüksek Lisans Tezi.* Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı.

Taşkın, T. (2014). Koyunculukta yetiştirme pratikleri. KoyunKeçi Genetik İslah Çalıştayı. 11-13 Haziran, Uşak.

Terzioğlu, Ö., Yalvaç, N., (2004). Van Yöresi Doğal Meralarında Otlatmaya Başlama Zamanı, Kuru Ot Verimi ve Botanik Kompozisyonun Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Yüzüncü Yıl Üniv. Ziraat Fak. Tarım Bilimleri Dergisi*, **14(1)**, 23-26.

Tugay, A. (2003). Giresun Yöresindeki Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Genel Değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Zootečni Anabilim Dalı*, 89s.

Tugay, A., Bakır G., (2008). Giresun Yöresindeki Sığırcılık İşletmelerinde Kullanılan Yem Çeşitleri ve Hayvan Besleme Alışkanlıkları. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Dergisi*, **39**, 231-239.

Tümer, S., Ağmaz, A. (1989). Ege Bölgesi Süt ve Besi Sığırcılığı İşletmelerinin Çeşitli Verim Özellikleri Üzerinde Bir Araştırma. *Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Yayınları*, 4; 60-66, Menemen, İzmir.

Tüzemen, N., Yanar, M. (2004). Buzağı Yetiştirme Teknikleri. **Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Ders Yay. No: 232**, Erzurum. 20-134.

Uçak, A., (1992). *Samsun İlinde İthal İneklerle Çalışan İşletmelerin Durumu ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma.* Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), Ankara.

Ünal, S., Fidan, A., (2014). Tarımsal Destek Uygulamaları: İpard Desteklerinin Kütahya Tarımına Etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* **Kütahya Özel Sayısı**, 63-76.

Yılmaz, F.(2008). *Osmaniye İli Düziçi İlçesinde Hayvancılık Yapan Tarım İşletmelerinde Yeniliklerin Benimsenmesi ve Yayılmasında Kooperatiflerin Rolü.* Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı.

Yılmaz, H., Köknaroğlu, H. (2007). Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikasına Uyum Sürecinde Türkiye’de İzlenen Hayvancılık Politikalarının Değerlendirilmesi. 5. Ulusal Zootekni Kongresi Bildirileri, 5-8 Eylül, Van. 92.

Yolcu, H., Tan, M., (2008). Ülkemiz yem bitkileri tarımına genel bir bakış. *Tarım Bilimleri Dergisi*, **14(3)**, 303-312.

EKLER

DENİZLİ İLİ BOZKURT İLÇESİ HAYVANCILIK İŞLETMELERİNDE BUZAĞI, KUZU VE OĞLAK BESLEME UYGULAMALARININ TESPİTİ BUZAĞI İŞLETMESİ ANKET

A- GENEL BİLGİLER

Tarih:

1. İşletme Adı:

İşletme Sahibinin Adı:

İşletme Adresi:

İşletme Sahibinin Yaşı:

Tel. No:

2. Eğitim Durumu:

Okur Yazar Değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Y. Lisans/ Doktora

3. Kaç yıldır hayvancılık yapıyorsunuz?..... yıl; Bu işletmeyi kaç yıl önce kurdunuz?
..... yıl.

4. Hayvanlarınızın bakım ve beslenmesiyle ilgili birine danışıyor musunuz? a) Evet

b) Hayır

a) Komşu işletmeler b) Veteriner Hekim c) Tarım İlçe Müdürlüğü d) Üniversite

e) Yem Fabrikası f) Kooperatif ve Birlikler g) Ziraat Mühendisi h)

Diğer(.....)

5. Buzağı besleme ile ilgili katıldığınız eğitici çalışma var mıdır? a) Evet

b) Hayır

6. Evet ise nereden aldınız, türü ve süresini belirtiniz.....Türü.....Süresi.....

7. İşletmenize eğitici faaliyet için gelindi mi? a) Evet(Hangi Kurum).....b) Hayır

8. İşletme sahibinin ek işi var mı? a) Evet
.....b) Hayır

9. Yetiştiricilik dışında geliriniz var mı? a) Evet (Kaynak/Miktar TL).....b) Hayır

10. Aile fertlerinin sayısı:

11. İşletme sahibi işletmede yaşıyor mu? a) Evet b) Hayır (Ne sıklıkta işletmeye uğruyor?.....

12. İşletmede hayvan varlığı kompozisyonu ve sayıları

- A) sağmal inek () B) kuruda inek () C) Döve () D) buzağı ()
E) dana () F) boğa () G) diğer ()

13. Hayvanı alırken nereden alıyorsunuz? a) Hayvan pazarı b) Aynı köyden
c) Komđu köyden d) Celeplerden e) Diğer (.....)

14. Bir yılda sağlık sebebiyle elden çıkartılan ve ölen hayvan sayısı ve nedenleri?
(Sayı.....)

Nedenler (.....)

B- GEBE İNEKLERİN BAKIM VE BESLENMESİ

1.Gebe ineklere hangi kaba yemleri yediriyorsunuz? Ne miktarda (hayvan başına yaklaşık kaç kg) birden çok seçenek işaretleenebilir.

- A) Saman ()
B) Mısır silajı ()
C) Yonca ()
D) Fig ()
E) Korunga ()
F) Arpa- Yulaf ()
G) Diğerleri ()

2. Gebe inekler otlatmaya çıkarılıyor mu? a) Evet b) Hayır

Evet ise günlük otlatma süresi ()

3. İşletmede hayvanlara kaba yem verilme sıklığı (öğün/gün) nedir?

- a) 2 öğün b) 3 öğün c) TMR d) Ad_Libitium e) Diğer

4.Gebe ineklere hangi konsantre yemleri yediriyorsunuz? ne miktarda (hayvan başına günlük g ya da kg)

A) Arpa ()	F) Pamuk küspesi ()
B) Buğday ()	G) Soya küspesi ()
C)Mısır ()	H) Fabrika yemi ()
D Kepek ()	I) Diğer ()
E)Ayçiçeği Küspesi ()	

5. İşletmede hayvanlara konsantre yem verilme sıklığı (öğün/gün) nedir?

- a) 2 öğün b) 3 öğün c) TMR d) Ad_Libitium e) Diğer

6. Hangi firmaların konsantre yemlerini kullanıyorsunuz?.....

7. Hangi fabrikanın yemini kullanacağınıza nasıl karar veriyorsunuz?.....

8. İşletmede hayvanlara ilave tuz veriliyor mu? a) Veriliyor b) Verilmiyor

9. Veriliyorsa verilme şekli nasıldır?

- a) Kaya tuzu halinde b) Yalama taşı halinde c) Karma yemin içinde d) Diğer...
10. Hayvanlarınıza tuzdan başka mineral kaynağı veriyor musunuz?
a) Evet b) Hayır
11. Yanıtınız evetse Hayvanlara tuzdan başka verilen mineral kaynağının biçimi nedir?
a) Yalama taşı b) Yalama kovası c) Serpme toz d) Diğer (.....)
12. Hayvanlara yeme ek olarak yem katkı maddesi veriliyor mu? a) Evet
b) Hayır
13. Veriliyorsa hangi çeşit yem katkı maddeleri kullanılmaktadır?
a) Vitamin katkıları b) Mineral katkıları c) Vitamin + Mineral katkıları d) Mayalar
e) Diğer.
14. Doğuma kaç gün kala kuruya çıkarılıyor. Uygulanan kuruya çıkarma yöntemi nasıldır.....

C- BUZAĞILARIN BAKIM VE BESLENMESİ

1. Buzağı doğduğunda annesinden ayırıyor musunuz? a) Evet b) Hayır
Ne zaman ayırıyorsunuz? ()
2. Buzağılara ağız sütü ilk ne zaman içirilmektedir? Nasıl. (biberonla, kova ya da emdirerek)
a) 1 saat içinde b) 2 saat içinde c) 3 saat içinde d) 4 saat ve üzeri
3. Buzağı beslemede süt ikame yemi (Buzağı maması) kullanıyor musunuz?
a) Evet b) Hayır
4. Buzağılara süt ne şekilde ne miktarda verilmektedir?
a) Emzirtme () b) Biberon ile () c) Kova ile () d) Otomatik sistem
e) Diğer (.....)
5. Buzağıya verilen sütün/buzağı mamasının sıcaklığını ölçüyor musunuz?
A)Evet b) Hayır
6. Ağız sütünün fazlalığını değerlendiriyor musunuz?. a)Evet () b) Hayır
7. İşletmedeki buzağıları süttten kesme yaşı (ay) nedir?
a) 1 ay sonra b) 2 ay sonra c) 3 ay sonra d) 4 ay ve üzeri e)diğer ()
8. Buzağıları neye göre süttten kesiyorsunuz?

a) Konsantre yem tüketimi (kg) b) Kaba yem tüketimi (kg) c) Kilosu canlı ağırlığı (kg) d) Yaşı () e) Diğer (....)

9. İşletmede buzağılara süt emme döneminde yem veriliyor mu? a) Evet
b) Hayır

10. Yanıtınız evet ise İşletmede buzağılara süt emme döneminde hangi yem veya yemler verilmektedir?

a) Buzağı başlangıç yemi c) Buzağı büyütme yemi d) Besi yemi
e) Süt yemi f) Çayır kuru otu g) Kepek h) Yonca kuru otu ı) Saman i) Diğer(..)

11. Buzağılara kaba yemin ilk yedirilmeye başlandığı zaman nedir?

a) ...Günden itibaren b) ... Haftadan itibaren c) .Aydan itibaren d) Diğer (..)

12. Buzağılara günlük verilen kuru otun miktarı nedir?.. her ay için hayvan başına kg/gün

A) ilk ay () B) 2. Ay () C) 3. Ay () D) 4 ay ve sonrası

13. Buzağılara buzağı başlangıç yeminin ilk yedirilmeye başlandığı zaman nedir?

a) ...Günden itibaren b) ..Haftadan itibaren c) .Aydan itibaren d) Diğer (.....)

14. Buzağılara günlük verilen buzağı başlangıç yeminin miktarı nedir?.....kg

A) 0-15 gün () B) 15-30 gün () C) 30-45 gün ()
D) 45-60 gün () E) diğer ()

15. Buzağılarda buzağı başlangıç yeminin yedirilmesinin kesilme zamanı nedir?

a) 2. Ay b) 3. Ay c) 4. Ay d) Diğer (.....)

16. Buzağılara buzağı büyütme yeminin ilk yedirilmeye başlandığı zaman nedir?

a) 2. Aydan itibaren b) 3. Aydan itibaren c) 4. Aydan itibaren d) Diğer (..)

17. Buzağılara günlük verilen buzağı büyütme yeminin miktarı nedir?.....kg

18. Buzağılarda buzağı büyütme yeminin yedirilmesinin kesilme zamanı nedir?

a) 4. Ay b) 5. Ay c) 6. Ay d) Diğer (.....)

19. Dişi ve erkek buzağılar hangi yaşta birbirinden ayrılıyor? ()

20. Buzağılara yem katkı maddesi veriliyor mu? Ne veriliyor. a) Evet ()

b) Hayır

21. Buzağılara uygulanan aşı, vitamin, enjektabl uygulamalar vb. nelerdir?

KUZU İŞLETMESİ ANKET

A- GENEL BİLGİLER

Tarih:

1. İşletme Adı: İşletme Sahibinin Adı:

İşletme Adresi: İşletme Sahibinin Yaşı:

Tel. No:

2. Eğitim Durumu:

Okur Yazar Değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Y. Lisans/ Doktora

3. Kaç yıldır hayvancılık yapıyorsunuz?..... yıl; Bu işletmeyi kaç yıl önce kurdunuz? yıl.

4. Hayvanlarınızın bakım ve beslenmesiyle ilgili birine danışıyor musunuz? a) Evet
b) hayır

a) Komşu işletmeler b) Veteriner Hekim c) Tarım İlçe Müdürlüğü d) Üniversite
e) Yem Fabrikası f) Kooperatif ve Birlikler g) Ziraat Mühendisi
h) Diğer(.....)

5. Kuzu besleme ile ilgili katıldığınız eğitici çalışma var mıdır? a) Evet b) Hayır

6. Evet ise nereden aldınız, türü ve süresini
belirtiniz.....Türü.....Süresi.....

7. İşletmenize eğitici faaliyet için gelindi mi? a) Evet(Hangi Kurum).....b) Hayır

8. İşletme sahibinin ek işi var mı? a) Evetb) Hayır

9. Yetiştiricilik dışında geliriniz var mı? a) Evet (Kaynak/Miktar TL.....)b) Hayır

10. Aile fertlerinin sayısı:

11. İşletme sahibi işletmede yaşıyor mu? a) Evet b) Hayır (Ne sıklıkta işletmeye uğruyor?.....)

12. İşletmede hayvan varlığı kompozisyonu ve sayıları:

a) Dişi koyun () b) Koç () c) Kuzu () d) dişi toklu ()
e) erkek toklu () e) diğer ()

13. Hayvanı alırken nereden alıyorsunuz?

a) Hayvan pazarı b) Aynı köyden c) Komşu köyden d) Celeplerden e) Diğer (...)

14. Doğum sezonunda işletmenizdeki ikizlik oranı nedir. (.....)

15. Bir yılda sağlık sebebiyle elden çıkartılan hayvan sayısı ve nedenleri? (Sayı....)

A) Arpa ()	F) Pamuk küspesi ()
B) Buğday ()	G) Soya küspesi ()
C) Mısır ()	H) Fabrika yemi ()
D) Kepek ()	I) Diğer ()
E) Ayçiçeği Küspesi ()	

Nedenler (.....)

B- GEBE KOYUNLARIN BAKIM VE BESLENMESİ

1. Gebe koyunlar hangi zamanlarda ne kadar süre otlatılıyor? Otlatma menzili ne kadardır? (.....)

2. Meraya ilave yemleme yapılıyor mu? a) Evet b) Hayır

3. Merada yemleme nasıl uygulanıyor? (.....)

4. Gebe koyunlara hangi kaba yemleri yediriyorsunuz? Ne miktarda? (hayvan başına yaklaşık kaç kg) birden çok seçenek işaretlenebilir.

a) Saman ()	e) Korunga ()
b) Mısır silajı ()	f) Arpa- Yulaf ()
c) Yonca ()	g) Diğerleri ()
d) Fig ()	h) sadece meraya çıkıyor.

5. İşletmede hayvanlara kaba yem verilme sıklığı (öğün/gün) nedir?

- a) 2 öğün b) 3 öğün c) TMR d) Ad_Libitium e) Diğer ()

6. Gebe koyunlara hangi konsantre yemleri yediriyorsunuz ne miktarda?

(hayvan başına günlük g ya da kg)

7. İşletmede hayvanlara konsantre yem verilme sıklığı (öğün/gün) nedir?

- a) 2 öğün b) 3 öğün c) TMR d) Ad_Libitium e) Diğer ()

8. Hangi firmaların konsantre yemlerini kullanıyorsunuz?.....
9. Hangi fabrikanın yemini kullanacağınıza nasıl karar veriyorsunuz?.....
10. İşletmede hayvanlara ilave tuz veriliyor mu? a) Veriliyor b) Verilmiyor
11. Veriliyorsa verilme şekli nasıldır?
a) Kaya tuzu halinde b) Yalama taşı halinde c) Karma yemin içinde
d) Diğer...
12. Hayvanlarınıza tuzdan başka mineral kaynağı veriyor musunuz? a) Evet
b) Hayır
13. Yanıtınız evetse Hayvanlara tuzdan başka verilen mineral kaynağının biçimi nedir?
a) Yalama taşı b) Yalama kovanı c) Serpme toz d) Diğer
(.....)
14. Hayvanlara yeme ek olarak yem katkı maddesi veriliyor mu? a) Evet b) Hayır
15. Veriliyorsa hangi çeşit yem katkı maddeleri kullanılmaktadır?
a) Vitamin katkıları b) Mineral katkıları c) Vitamin + Mineral katkıları
d) Mayalar e) Diğer.()
16. İşletmedeki hayvanlar otlatmaya hangi sıklıkta çıkartılıyor?.....

C- KUZULARIN BAKIM VE BESLENMESİ

1. Kuzu doğduğunda annesinden ayırıyor musunuz? a) Evet b) Hayır
Ne zaman ayırıyorsunuz ()
2. Kuzulara ağız sütü ilk ne zaman içirilmektedir? Nasıl.
a) 1 saat içinde b) 2 saat içinde c) 3 saat içinde d) 4 saat ve
üzeri e) annesinin yanında kalarak emme
3. Kuzu beslemede süt ikame yemi (kuzu maması) kullanıyor musunuz?
a) Evet (ikiz, üçüz olanlara mı?) b) Hayır
4. Kuzulara süt ne şekilde verilmektedir? Ne miktarda
a) Emzirtme () b) Biberon ile () c) Kova ile () d) Otomatik sistem ()
e) Diğer (.....)
5. Kuzulara kuzu maması mı buzağı maması mı veriyorsunuz?
a) Kuzu maması b) Buzağı maması Sıcaklığı.....

6. İşletmede kuzulara süt emme döneminde hangi yem veya yemler verilmektedir?
(Kaç g/hayvan/gün). Birkaç tane işaretleyebilirsiniz.

- a) Yem verilmiyor b) Kuzu başlangıç yemi () c) Kuzu büyütme yemi ()
d) Besi yemi () e) Süt yemi () f) Çayır kuru otu () g) Kepek ()
h) Yonca kuru otu () ı) Saman () i) Diğer(.....)

7. Kuzuları neye göre süten kesiyorsunuz?

- a) Konsantre yem tüketimi (kg) b) Kaba yem tüketimi (kg)
c) Kilosu canlı ağırlığı (kg) d) Yaşı () e) Diğer (.....)

8. Kuzular kaba yem yemeğe (ahırda ya da merada) ne zaman başlıyor? (.....)

9. Kuzular ilave yem katkı maddesi veriyor musunuz? a) Evet (...) b) Hayır

10. Kuzuları doğduğunda tartıyor musunuz? a) Evet b) Hayır

11. Kuzuları hangi sıklıkla tartıyorsunuz? (yeni doğduğunda tartılıyorsa onu da işaretleyin.

- a) Yeni doğduğunda b) 15 günde bir c) ayda bir d) 2 ayda bir e) diğer (.....)

12. Dişi ve erkek kuzular birbirinden ne zaman ayrılıyor? (..... ay)

13. Ağız sütünün fazlasını değerlendiriyor musunuz a)Evet (...) b) Hayır

OĞLAK İŞLETMESİ ANKET

A- GENEL BİLGİLER

Tarih:

1. İşletme Adı:

İşletme Sahibinin Adı:

İşletme Adresi:

İşletme Sahibinin Yaşı:

Tel. No:

2. Eğitim Durumu:

Okur Yazar Değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Y. Lisans/ Doktora

3. Kaç yıldır hayvancılık yapıyorsunuz?.... yıl; Bu işletmeyi kaç yıl önce kurdunuz? .
.....yıl.

4. Hayvanlarınızın bakım ve beslenmesiyle ilgili birine danışıyor musunuz? a) Evet

b) Hayır

a) Komşu işletmeler b) Veteriner Hekim c) Tarım İlçe Müdürlüğü d) Üniversite
e) Yem Fabrikası f) Kooperatif ve Birlikle g) Ziraat Mühendisi h) Diğer(.....)

5. Oğlak besleme ile ilgili katıldığınız eğitici çalışma var mıdır? a) Evet b) Hayır

6. Evet ise nereden aldınız, türü ve süresini belirtiniz.....Türü.....Süresi.....

7. İşletmenize eğitici faaliyet için gelindi mi? a) Evet(Hangi Kurum).....b) Hayır

8. İşletme sahibinin ek işi var mı? a) Evetb) Hayır

9. Yetiştiricilik dışında geliriniz var mı? a) Evet (Kaynak/Miktar TL.....)b) Hayır

10. Aile fertlerinin sayısı:

11. İşletme sahibi işletmede yaşıyor mu? a) Evet b) Hayır (Ne sıklıkta işletmeye uğruyor?.....)

12. İşletmede hayvan varlığı kompozisyonu ve sayıları:

a) Dişi keçi () b) Teke () c) oğlak () d) Erkeç () e) diğer ()

13. Hayvanı alırken nereden alıyorsunuz?

a) Hayvan pazarı b) Aynı köyden c) Komşu köyden d) Celeplerden e) Diğer (..)

14. Doğum sezonunda işletmenizdeki ikizlik oranı nedir.....

15. Bir yılda sağlık sebebiyle elden çıkartılan/ölen hayvan sayısı ve nedenleri? (Sayı....)

Nedenler (.....)

B- GEBE KEÇİLERİN BAKIM VE BESLENMESİ

1. Gebe keçiler hangi zamanlarda ne kadar süre otlatılıyor? Otlatma menzili ne kadardır? (.....)

2. Meraya ilave yemleme yapılıyor mu? a) evet b) hayır

3. Merada yemleme nasıl uygulanıyor? (.....)

4. Gebe keçilere hangi kaba yemleri yediriyorsunuz? ne miktarda? (hayvan başına yaklaşık kaç kg) birden çok seçenek işaretlenebilir.

- a) Saman () e) Korunga ()
b) Mısır silajı () f) Arpa- Yulaf ()
c) Yonca () g) Diğerleri ()
d) Fig () h) sadece meraya çıkıyor.

5. İşletmede hayvanlara kaba yem verilme sıklığı (öğün/gün) nedir?

- a) 2 öğün b) 3 öğün c) TMR d) Ad_Libitium e) Diğer ()

6. Gebe keçilere hangi konsantre yemleri yediriyorsunuz ne miktarda? (hayvan başına günlük g ya da kg)

A) Arpa ()	F) Pamuk küspesi ()
B) Buğday ()	G) Soya küspesi ()
C) Mısır ()	H) Fabrika yemi ()
D Kepek ()	I) Diğer ()
E) Ayçiçeği Küspesi ()	

7. İşletmede hayvanlara konsantre yem verilme sıklığı (öğün/gün) nedir?

- a) 2 öğün b) 3 öğün c) TMR d) Ad_Libitium e) Diğer ()

8. Hangi firmaların konsantre yemlerini kullanıyorsunuz?.....

9. Hangi fabrikanın yemini kullanacağınıza nasıl karar veriyorsunuz?.....

10. İşletmede hayvanlara ilave tuz veriliyor mu? a) Veriliyor b) Verilmiyor

11. Veriliyorsa verilme şekli nasıldır?

- a) Kaya tuzu halinde b) Yalama taşı halinde c) Karma yemin içinde d) Diğer...

12. Hayvanlarınıza tuzdan başka mineral kaynağı veriyor musunuz? a) Evet b) Hayır

13. Yanıtınız evetse Hayvanlara tuzdan başka verilen mineral kaynağının biçimi nedir?

a) Yalama taşı b) Yalama kovası c) Serpme toz d) Diğer (.....)

14. Hayvanlara yeme ek olarak yem katkı maddesi veriliyor mu? a) Evet b) Hayır

15. Veriliyorsa hangi çeşit yem katkı maddeleri kullanılmaktadır?

a) Vitamin katkıları b) Mineral katkıları c) Vitamin + Mineral katkıları
d) Mayalar e) Diğer.()

16. İşletmedeki hayvanlar otlatmaya hangi sıklıkta çıkartılıyor?.....

C- OĞLAKLARIN BAKIM VE BESLENMESİ

1. Oğlak doğduğunda annesinden ayırıyor musunuz? a) Evet b) Hayır

Ne zaman ayırıyorsunuz ()

2. Oğlaklara ağız sütü ilk ne zaman içirilmektedir? Nasıl. (biberon emzirme vs)

a) 1 saat içinde b) 2 saat içinde c) 3 saat içinde d) 4 saat ve üzeri
e) annesinin yanında kalarak emme

3. Oğlak beslemede süt ikame yemi (oğlak maması) kullanıyor musunuz?

a) Evet (ikiz, üçüz olanlara mı?) b) Hayır

4. Oğlaklara süt ne şekilde ve ne miktarda verilmektedir?

a) Emzirtme () b) Biberon ile () c) Kova ile () d) Otomatik sistem () e)
Diğer (.....)

5. Oğlaklara oğlak maması mı buzağı maması mı veriyorsunuz?

a) Oğlak maması b) Buzağı maması Sıcaklığı.....

6. İşletmede oğlaklara süt emme döneminde hangi yem veya yemler verilmektedir?

Kaç g/hayvan/gün. Birkaç tane işaretleyebilirsiniz.

- a) Yem verilmiyor b) Oğlak başlangıç yemi () c) oğlak büyütme yemi ()
d) Besi yemi () e) Süt yemi () f) Çayır kuru otu () g) Kepek ()
h) Yonca kuru otu () ı) Saman () i) Diğer(.....)

7. Oğlakları neye göre süttten kesiyorsunuz?

- a) Konsantre yem tüketimi (kg) b) Kaba yem tüketimi (kg)
c) Kilosu canlı ağırlığı (kg) d) Yaşı () e) Diğer)

8. Oğlaklar kaba yem yemeğe (ahırda ya da merada) ne zaman başlıyor? (.....)

9. Oğlaklara ilave yem katkı maddesi veriyor musunuz? a) Evet (...) b) Hayır

10. Oğlakları doğduğunda tartıyor musunuz ? a) Evet b) Hayır

11. Oğlakları hangi sıklıkla tartıyorsunuz? (yeni doğduğunda tartılıyorsa onu da işaretleyin.

- a) Yeni doğduğunda b)15 günde bir c) ayda bir d) 2 ayda bir e) diğer (..)

12. Dişi ve erkek oğlaklar birbirinden ne zaman ayrılıyor? (..... ay)

13. Ağız sütunun fazlasını değerlendiriyor musunuz. A)Evet (.....) B)Hayır

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Ramazan ŞAHİN

Doğum Yeri ve Yılı : İstanbul / 1983

Medeni Hali : Evli

Yabancı Dili : İngilizce

Uyruğu : T.C.

Telefon No : 0553 771 56 46

Elektronik Posta : sahin_ramazan@hotmail.com

İletişim Adresi : Zeytinköy Mahallesi 4096 Sokak No: 2

Kat: 2 D: 3 Pamukkale/DENİZLİ

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl):

Lisans: Akdeniz Üniversitesi Burdur Veteriner Fakültesi / 2001-2006

Yüksek Lisans: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü / 2014-

